

www.musavat.com

MUSAVAT

Xəbər
Taksi xidmətində
yenilik -
udan kim
olacaq?
yazısı səh.13-də

Qurucusu: Rauf Arifoğlu Gündəlik qəzet 23 iyul 2025-ci il Çərşənbə № 126 (8736) Qiyməti 60 qəpik

Gündəm

150 illik şərəf missiyası: Milli Mətbuatımızın yubileyi qeyd edildi

Azərbaycan mediası indi həm də informasiya təhlükəsizliyinin müdafiə qalasına çevrilib

yazısı səh. 5 və 11-də

“Qarabağ” dovğası üzərində “DQMV” xəritəsi - vicdanlı yanılma, yoxsa təxribat?

yazısı səh.11-də

Bakıdan xəbərdarlıq: Moskva qısa zamanda bu məlumatı verməsə...

yazısı səh.2-də

Bakı bu göstəriciyə görə İrəvanı üstələdi, amma...

yazısı səh.15-də

Azərbaycandan İrana hücum? - Pezeşkian rədd etdi

yazısı səh.2-də

ABŞ Zelenskini “xərcləyəcək”? - Putin müharibəni dayandırmaq zorunda

yazısı səh.5-də

Azərbaycanda mal-qara azalır: heyvandarlığa dəstək zərurəti

yazısı səh.10-də

Peşə məktəbində 5 min manatlıq təhsil haqqı - dəyişən nədir...

yazısı səh.12-də

Bu gecə gözlər “Qarabağ”da: yeni tarix yaşaya biləcəyikmi?

yazısı səh.3-də

Azad torpaqlarda turizmə yeni təkan - bu gündən etibarən...

yazısı səh.11-də

“Nə yaşı vardı ki...” - gənc yaşda qəfil ölümlərin sirri

yazısı səh.14-də

ƏLİYEV DƏN PAŞINYANA SON

“EV TAPŞIRIĞI” - AĞ EVİN O MÜJDƏSİ...

Trampın açıqlaması və paylaşımı İrəvanı son mesajları ciddi oxumağa çağırır; ABŞ lideri sülh prosesini sürətləndirə biləcəkm...

yazısı səh. 3 və 8-də

Kiyevdə səfirliyimiz ətrafına raket zərbəsi - təsadüf, yoxsa təxribat?

Hərbi ekspert həyəcan təbili çaldı; Rusiya tərəfi əndazəni aşmağa davam edir

yazısı səh.9-də

Tahir Kərimli ilə “kurortlar nazirliyi” arasında qalmaqla: kim haqlıdır?

yazısı səh.15-də

Trampın 6 ayı: dünyamız indi daha təhlükəsizdir? - rəylər

yazısı səh.6-də

Hikmət Babaoğlu: “Dyukov getsin əvvəlcə öz kökünü araşdırsın”

yazısı səh.7-də

Azərbaycandan İrana hücum? - Pezeşkian rədd etdi

"Prezident Məhəmməd Pəşkeşyan Azərbaycan Respublikasından İrana hava hücumu edildiyini qəbul etmir".

Bunu Təbrizin İran parlamentindəki nümayəndəsi Əlirza Novin deyib.

"Prezident Məhəmməd Pəşkeşyanın Təbrizə son səfəri zamanı onunla görüşümdə ölkənin şimal-qərbinin müdafiəsinin gücləndirilməsinin vacibliyini vurğuladım. Azərbaycan Respublikasından hücumların qeyri-rəsmi sübutlarına baxmayaraq, prezident bunu qəbul etmədi", - millət vəkili bildirib.

Əlirza vurğulayıb ki, Pezeşkian qarşısında Qərbi Azərbaycan, Şərqi Azərbaycan, Ərdəbil, Zəncan və Kürdüstan əyalətlərində müdafiə infrastrukturunun gücləndirilməsi barədə məsələ qaldırılıb.

Qeyd edək ki, Əlirza Novinin keçirdiyi bu mətbuat konfransı və Azərbaycanın İran hücumları barədə cəfəng iddialarından bir gün sonra Şərqi Azərbaycan əyalətinin Nümayəndələr Məclisinin iclası baş tutub və Əlirza Novin Nümayəndələr Məclisinin sədrliyindən çıxarılaraq onun yerinə Əhər və Heris şəhərlərinin millət vəkili Beytullah Abdullahi seçilib.

Xatırladaq ki, 12 günlük müharibə zamanı guya İsrail PUA-larının Azərbaycandan qalxaraq, İrana zərbə endirməsi haqda bezi iranlı ekspertlərin səsləndirdiyi iddialarla bağlı heç bir sübut təqdim edilməyib. Azərbaycan isə bu cəfəng iddiaları tamamilə rədd edib və Azərbaycan ərazisinin 3-cü ölkələrə qarşı heç vaxt istifadə edilmədiyini və edilməyəcəyini bir daha bəyan edib.

Gündəlik 10 min addım atmaq həyatını necə dəyişir?

Son illərdə "gündə 10 min addım" anlayışı həm sağlamliq müxtəssisləri, həm də texnologiya istifadəçiləri arasında məşhurlaşılıb.

Bir çox ağıllı saat və addımölçən bu məqsədi standart olaraq təyin edir.

1. Ürək-damar sağlamliqını gücləndirir.

10 min addım təxminən 6-8 km məsafəni əhatə edir. Bu gündəlik hərəkət ürək ritmini sabitləşdirir, qan dövranını yaxşılaşdırır və yüksək qan təzyiqi riskini azaldır. Ürək sağlamliqını qorumaq istəyənlər üçün ən təbii "dərman" məhz gəzintidir.

2. Çəkini tənzimləməyə kömək edir.

Gündəlik 10 min addım təxminən 300-500 kalori yandırmağa səbəb ola bilər (şəxsin çəkisinə və tempinə görə dəyişir). Bu, artıq çəkiden azad olmaq və sağlam çəki saxlamaq üçün sadə, lakin güclü bir üsuldur.

3. Zehni sağlamliqı gücləndirir.

Hərəkət beyində endorfin (xoşbəxtlik hormonu) ifrazını artırır. Açıq havada və ya təbiətdə edilən gəzintilər stressi azaldır, depressiya riskini aşağı salır və beyin funksiyalarını yaxşılaşdırır. Sadə desək: gəzinti zehni təmizləyir.

4. Yuxunu yaxşılaşdırır.

Fiziki fəaliyyət gündəlik enerji sərfiyyatını artırdığı üçün bədən axşam daha dərin və keyfiyyətli yuxu tələb edir. Araşdırmalar göstərir ki, gündəlik gəzintiye çıxan insanların yuxu problemləri daha az olur.

5. Fokus və kreativliyi artırır.

Bezi uğurlu insanların ən yaxşı ideyaları məhz gəzinti zamanı ağıllına gəlir. Araşdırmalara görə, gəzinti zamanı beyin "yaradıcılıq rejiminə" keçir. Dərs oxuyanlar, yazıçılar və ya yaradıcı işlə məşğul olanlar üçün bu, böyük üstünlükdür.

6. Hərəkətsiz həyat tərzinə qarşı qalxan.

Oturaraq keçən saatlar sağlamliqa çox zərər verir (bu hətta "yeni siqaret çəkmək" adlanır). Gündəlik 10 min addım bu zərərləri əhəmiyyətli dərəcədə azaldır və aktiv həyat tərzinin bünövrəsini qoyur.

7. Sosial əlaqələri möhkəmləndirə bilər.

Gəzintini tək yox, ailə üzvləri və ya dostlarla etdikdə bu, münasibətləri də gücləndirir. Paylaşılan gəzintilər həm sağlamliq, həm də emosional bağlar baxımından olduqca faydalıdır.

8. Texnologiyanın dəstəyi ilə motivasiya artır.

Ağıllı saatlar, telefon tətbiqləri və addımölçənlər motivasiya üçün əla vasitədir. Hədəf qoymaq, qrafiklərə baxmaq və irəliləyişini izləmək insanı davamlı olmağa təşviq edir.

Nəticə: Kiçik addımlar, böyük dəyişikliklər.

Gündəlik 10 min addım atmaq sadə səslənsə də, sağlam həyat tərzinin əsas sütunlarından biridir. Əgər əvvəllər hərəkətsiz idinsə, 4-5 min addımla başlayıb mərhələli şəkildə artırmaq da olar. Unutma, davamlılıq və vərdiş halına salmaq hər şeydən önəmlidir.

 Lent.az

244 milyonluq azalma: "Neftin qiyməti aşağı düşəcək"

"Dünyada baş verən hadisələr, geosiyasi gedişlər, iqtisadi müharibələr, əlbəttə, vacibdir, ancaq Azərbaycan üçün həlledici deyil. Azərbaycan daha böyük problem var. Bu neftin özünün azalmasıdır. Getdikcə daha da çox azalacaq".

Bu sözləri Yenisabah.az-a açıqlamasında **hüquqşünas və iqtisadçı-ekspert Əkrəm Həsənov** deyib. O bildirib ki, neft gəlirlərinin azalması tendensiyası davam edəcək: "Bu azalma elə də böyük deyil. Əvvəlki illərdə də prinsipcə belə hallar baş verirdi. Amma mən həqiqətən qorxuram ki, bu ten-

densiya davam edəcək. Dünyadakı geosiyasi gərginlik neftin qiymətini bizim üçün məqbul səviyyədə saxlamaq imkanını verir. Əks halda, neftin qiyməti çoxdan enmişdi".

Ekspert vurğulayıb ki, Azərbaycan iqtisadiyyatını qeyri-neft sektoru üzrə inkişaf etdirməli idi: "Neftin özü azalmağa davam etdiyi üçün qiymətin dəyişməsi elə də böyük rol oynamır. Mən hesab edirəm ki, bəli, Neft Fondunun gəlirləri ildən-ilə azalan xətlə gedəcək. Əgər neftin qiyməti düşsə, onda lap sürətlə azalacaq. Biz çoxdan bu günə ha-

zırışmalıydıq. Əslində cənab prezident hələ 2015-ci ildə, 10 il əvvəl demişdi ki, neft erası bitib. Biz artıq iqtisadiyyatımızı qeyri-neft sektorunda inkişaf etdirməliyik".

Xatırladaq ki, Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondu (ARDNF) 2024-cü ili 7 milyard 858 milyon 250 min manat xalis mənfəətlə başa vurub. Fond 2023-cü ili 8 milyard 102 milyon 89 min manat xalis mənfəətlə bağlamışdı. Beləliklə, ARDNF-in xalis mənfəəti 2024-cü ildə 2023-cü ilə müqayisədə 244 milyon 539 min manat və ya 3% azalıb.

240 min məxfi sənəd yayımlandı - şok faktlar üzə çıxdı

Ağ Ev 1968-ci il aprelin 4-də Tennessi ştatının Memfis şəhərində vətəndaş hüquqları müdafiəçisi Martin Lüter Kingin qətlə bağlı 240 mindən çox sənədi ictimaiyyətə təqdim edib.

Musavat.com xəbər verir ki, onun qətlinə Ceyms Erl Rey ittiham olunaraq 99 il müddətinə azadlıqdan məhrum edilib.

Əvvəlcə Rey özünü təqsirli bilib, lakin sonradan bu etirafı təzyiq altında verdiyini bildirib. O, 1998-ci ildə vəfat edəndək günahsız olduğunu israrla deyib. Sənədlər ABŞ-ın Milli Arxiv və Sənədlərlə İş üzrə İdarəsinin saytında dərc olunub.

"Associated Press"-in məlumatına görə, sənədlərdən məlum olur ki, Mərkəzi Kəşfiyyat İdarəsi (CIA) Martin Lüter Kingi diqqətlə izləyib. Bununla belə, sənədlərdə onun qətlə bağlı birbaşa sübutların olub-olmadığı hələlik açıqlanmır.

Bakıdan xəbərdarlıq: Moskva qısa zamanda Bakıya bu məlumatı verməsə...

"Ümid edirik ki, Rusiya tərəfi qısa zaman ərzində **AZAL**-ın təyyarəsinin qəzaya uğraması ilə bağlı istintaqın gedişi və konkret nəticələri, həmçinin cinayəti törədməmiş şəxslərin məsuliyyətə cəlb olunması barədə Azərbaycana məlumat verəcək. Əgər bu addım atılmasa, o zaman Prezident İlham Əliyevin qeyd etdiyi kimi, beynəlxalq məhkəmələrdə iddia qaldırmaq hüququnu özümüzə saxlayırıq".

Bu sözləri AZƏRTAC-a açıqlamasında Türkiyənin paytaxtı Ankara şəhərində səfərdə olan Azərbaycan Respublikasının Baş prokuroru Kamran Əliyev səsləndirib.

Kamran Əliyevin sözlərinə görə, Azərbaycan tərəfinin hadisə ilə bağlı kifayət qədər sübutları var.

"İlkin mərhələdən etibarən biz zəruri olan bütün sübutları toplamışıq. Hadisənin baş verməsi və səbəbləri barədə kifayət qədər məlumatımız var, sübutlar mövcuddur. Qazaxıstan tərəfi ilə fəaliyyətimizi koordinasiya edirik. Bu yaxınlarda istintaq qrupumuzun üzvləri Qazaxıstana səfər ediblər və həmkarlarla işguzar görüş keçiriblər. Biz həmçinin Braziliya prokurorluğu ilə əlaqə saxlayırıq. Çünki "Embraer-190" təyyarəsi bu ölkədə istehsal olunub", - deyə o əlavə edib.

"Biz əvvəldən Əliyevin bu mövqeyi ilə razılaşmadıq" - Peskov

Ukrayna münaqişəsi ilə bağlı fikir ayrılıqları Rusiya ilə Azərbaycan arasında qarşılıqlı faydalı münasibətləri pozmamalıdır.

Bu sözləri Rusiya Prezidentinin mətbuat katibi Dmitri Peskov keçirdiyi brifinqdə bildirib.

"Biz Azərbaycan rəhbərliyinin Ukrayna ilə bağlı mövqeyindən xəbərdarıq. Burada bizim fikirlərimiz fərqlənir. Əvvəldən Prezident İlham Əliyev bu mövqedən çıxış edib. Biz əvvəldən bununla razılaşmadıq. Eyni zamanda ümid edirik ki, bu fikir ayrılıqları ikitərəfli münasibətlərdə qısa soyuma dövrünü keçməyimizə mane olmayacaq. Və ani vəziyyət naminə qarşılıqlı faydalı maraqları qurban verməz", - o vurğulayıb.

İyul pensiyaları ödəndi

Respublika üzrə iyul ayının pensiya ödənişi yekunlaşdırılıb.

Bununla bağlı Dövlət Sosial Müdafiə Fondu məlumat yayıb.

Bildirilib ki, iyulun 11-də Bakı və Sumqayıt şəhərləri, Abşeron rayonu və Naxçıvan MR-də, bu gün isə ölkəmizin bölgələrində yaşayan şəxslərin iyul ayı üzrə pensiyaları, habelə güzəştli şərtlərlə təyin edilmiş pensiyalar ödənilib.

Vətəndaşlar pensiyalarını bank kartları vasitəsilə müvafiq bankların bankomatlarından əldə edə bilərlər.

Ermənistan rəhbərliyinin Türkiyə ilə münasibətləri Azərbaycan barişından ayrı kontekstdə təqdim etməyə çalışması təzə məsələ deyil. Rəsmi İrəvan bununla Bakının sülh üçün iki məlum şərtini reallaşdırmadan Ankara ilə əlaqələri normalaşdırmağı və blokadadan çıxmağı xəyal edir.

mentində vaxtaşırı istər Ankaranın, istərsə də Bakıya qarşı İrəvanın xeyrinə canfəşanlıq edənlər də ən çox Yunanıstanı və yunan Kipri-ni təmsil edən deputatlardır.

Bu da təsadüfi deyil ki, Ermənistanda Azərbaycan və Türkiyə əleyhinə ən radikal, ən qərəzli mövqe tutanlar yenə məhz Eduard Şar-

və nəticədə "atı arabanın arxasına" bağlayıb. Təmsil elədiyi Paşinyan hökuməti kimi. Çünki səfirə də yəqin olmamış deyil ki, Ankara-İrəvan münasibətlərindən öncə Bakı-İrəvan əlaqələri qaydaya salınmalıdır. Əksi mümkün-süz. Əksi olmayacaq. Buna baş nazir Nikol Paşinyan son İstanbul səfəri zamanı bir da-

gəlməyə kömək etmək səylərinə görə ABŞ Prezidenti Donald Trampa çox minnətdarıq. Onun (Trampın - red.) beynəlxalq təhlükəsizlik üzrə daha qlobal məsələlərlə məşğul olmasına baxmayaraq, Cənubi Qafqazdakı şəraiti də özünün diqqət mərkəzində saxlayır. Əlbəttə, onun qələbəsi bir çox səbəbdən

Bu gecə gözlər "Qarabağ" da - yeni bir tarix yaşaya biləcəyik?

Bu il ölkəmizi Avropa arenasında təmsil edən bütün futbol klublarımızın rəqibləri məlumdur. 15 ilə yaxındır ki, Azərbaycanın xarici meydanlarda qürur mənbəyinə çevrilən son çempion "Qarabağ"ın rəqibi İrlandiya komandası "Şelburn"dur. Əfsanə baş məşqçimiz Qurban Qurbanovun kollektivi bu səddi aşarsa, "Şkendiya" (Şimali Makedoniya) - FCSB (Rumıniya) cütünün qalibi ilə qarşılaşacaq.

Digər təmsilçilərimizin də qarşıdakı oyunda qalib gələrsə, ondan sonrakı potensial rəqibləri də aydınlaşıb. Avropa Liqasında "Sabah" uduzandan sonra 3 klubumuz da Konfrans Liqasında mübarizə aparacaq, yəni Avropa Liqasında heç bir klubumuz qalmayıb.

"Petrokub" (Moldova) - "Sabah" cütünün qalibi Avropa Liqasının "Levski" (Sofiya, Bolqarıstan) - "Braça" (Portuqaliya) cütünün məğlubu ilə görüşəcək.

"Zirə" (Azərbaycan) - "Hayduk" (Xorvatiya) cütünün qalibi "Atletik Klub d'Escaldes" (Andorra) - "Dinamo Siti" (Albaniya) cütünün qalibi ilə qarşılaşacaq.

"Araz-Naxçıvan" (Azərbaycan) - "Aris" (Yunanıstan) cütünün qalibi isə "Omonia" (Kipr) - "Torpedo" (Kutaisi, Gürcüstan) cütünün qalibinə rəqib olub.

Artıq bu gündən etibarən bütün diqqətlər "Qarabağ"a yönələcək. Azərbaycan çempionu Avropa turuna çıxır. Bakı vaxtı ilə saat 22:45-də "Şelburn" - "Qarabağ" qarşılaşması start götürəcək. Komandalar arasındakı cavab görüşü isə ayın 30-da Bakıda baş tutacaq.

İdman mütəxəssisi Kənan Məstəliyev "Yeni Müsavat" da klublarımızın şanslarını ayrı-ayrılıqda şərh etdi: "Bu mövsüm avrokuboklarda püşk baxımından bəxtimizin o qədər də gətirmədiyini düşünürəm. Yeganə istisna "Qarabağ"dır. Ağdamlıların rəqibi olan "Şelburn" İrlandiya çempionu olsa da, möhkəm və mübariz komandadır. Ancaq təmsilçimiz daha güclü, daha təcrübəlidir, favorit tərəf də bizik. Düşünürəm ki, Qurban Qurbanovun yetimləri turu keçməyə yaxın tərəfdir və keçəcəklər. "Qarabağ"ın heyətində çox yaxşı, istedadlı futbolçular toplaşmış, üstəlik, yaxşı komanda oyunu da nümayiş etdirirlər. Bütün bunlar bizi qələbəyə daha yaxın tərəfdir. Qurban Qurbanovun rəqibi yaxından tanımaq imkanı, hazırlıqları etmək imkanı olub. "Ağ-göylər" yaxşı bir toplanış keçib, lazımı yüklənməni alıb, heyəti sinaya bilib. İlk matçda müəyyən səhvlər olacaq, ancaq yavaş-yavaş hər şey qaydasına düşəcək.

"Sabah" Sloveniya "Çelye"siylə yox, nisbətən asan rəqiblə düşsəydi, Avropa Liqasında turu keçən tərəf olacaqdı. Masa-zırlılar çox gözəl mübarizə nümayiş etdirdilər, sona qədər vuruşmağa çalışdılar. Ancaq güc və təcrübə azlığı öz sözünü dedi. İndi rəqib "Petrokub"dur. Moldova komandası son zamanlar yüksəlişdədir, hətta ölkə çempionu da olublar. Ancaq hazırda "Sabah" daha güclüdür, daha yaxşı performans nümayiş etdirə bilər. "Petrokub" son illərdə yüksəlişdə olsa da, keçiləsi komandadır. Dambrasukas da öz komandasını tanımaq üçün yətləri vaxt əldə edib, gücünə bələddir. Bir fors-major olmasa, düşünürəm ki, Valdas Dambrasukasın yetimləri bu dəfə turu keçərək yollarına davam edəcəklər.

"Zirə" çox ciddi rəqiblə qarşılaşacaq. "Hayduk" güclü, çox çətin komandadır. Xorvatiya kimi çempionatda qızıl medalları son anda əldən verib. Heyətində Marko Livaya kimi universal, hərtərəfli hücumçuları, yaxşı, formalaşmış komandaları var. Qattuzodan sonra daha pragmatik oynamağa çalışırlar. Heyətləri "Zirə"dən daha üstündür. Birmənalı şəkildə cütün favoriti xorvatlardır. Şansımız azdı, amma yox da deyil. Səbrli, təmkinli oynasaq və gücümüzü düzgün bölə bilsek, uğura ümid edə bilərik. Bir sözle, rəqib üçün heç də asan olmayacaq.

"Araz Naxçıvan"a da çətin rəqib düşüb. "Aris" köklü klublardandır. Dinamik, çevik futbol oynayırlar. Heyətlərində keyfiyyətli oyunçular var, Avropanın yaxşı yerlərindən transferlər edirlər. Asan olmayacaq. "Araz" da yayda yaxşı keçidlər rəsmiləşdirib. Gözlənilməz, güclü futbolçu transferləri ilə bütün nöqtələrini möhkəmləndirib. Elmar Baxşiyev də pragmatik düşüncəli, avrokubok təcrübəsi olan məşqçidir. Düşünürəm ki, naxçıvanlıların ilk oyunda özlərini yaxşı tərəfdən göstərəcəyi, yaxşı hesab əldə edəcəyi halda, turu keçmək şansları var. Yunanlar yaxşıdılar, amma biz də asan təslim olmayacağıq".

□ **Cavanşir ABBASLI,**
"Yeni Müsavat"

Yunanıstandakı erməni səfirin qabaqdan gəlməşliyi və... Trampın Əliyev haqda paylaşımı

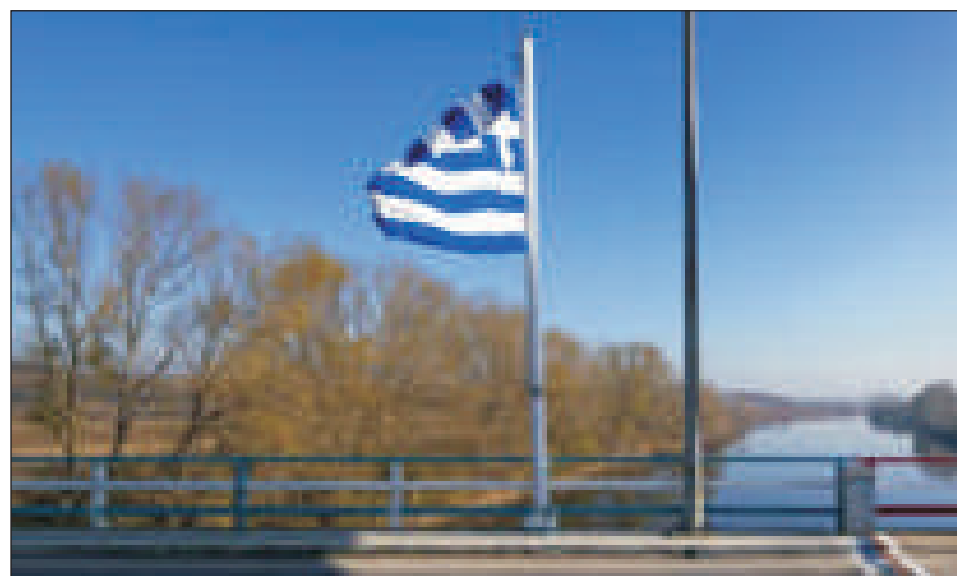
"Hesab edirik ki, Ermənistan-Türkiyə münasibətləri normalaşdırılmalı və sərhədlər tez bir zamanda açılmalıdır. Hazırda Türkiyə tərəfdən aramızda münasibətlərin normalaşması istiqamətində müsbət tendensiya var".

Bu sözləri Ermənistanın Yunanıstandakı səfiri Tiqrən Mkrtçyan yerli İctimai Radio və Televiziyasına (ERT) müsahibəsində deyib (Axa.az).

Səfirə görə, Ankara-İrəvan əlaqələrinin normalaşması qaçılmazdır: "Söhbət bu münasibətlərin "əgər" yox, "nə vaxt" normalaşacağından gedir. Düşünürəm ki, bu, həm də Azərbaycanı Ermənistanla münasibətləri normalaşdırmağa sövq edəcək"...

Bu açıqlamanın məhz Yunanıstandakı erməni səfirin gəlməsi diqqət çəkir. Nədən ki, rəsmi Afinanın Türkiyəyə münasibəti ənənəvi olaraq, qeyri-dost xarakterlidir, gərgindir. Səbəb isə həm də Şimali Kipr Türk Cümhuriyyəti ilə bağlıdır.

Sırr deyil ki, Yunanıstan Türkiyə kimi NATO üzvü olmasına rəğmən, daima qardaş məmləkətin "ayağının altını" qazmağa çalışıb. Avropa İttifaqında, onun əsas qurumu olan Avropa Parla-

mazanov kimi yunan əsilli siyasilərdir. Həmçinin ABŞ-da yunan lobbisi bir qayda olaraq erməni diasporu ilə birgə hərəkət edir. Hərgah Yunanıstan Azərbaycan qazının alıcıları sırasındadır.

Yeni Ermənistanın Türkiyə münasibətləri qaydaya salması məntiqə Afina qane edə bilməz. O halda ermənilər üçün Yunanıstanın və yunanların dəyəri azalar. Hərçənd onların rəsmi şəxsləri sözde sülhpərvərlikdən danışır, qonşular arasında barışığın vacibliyini bəyan edirlər...

Ancaq Mkrtçyan tələsib. Lap dəqiqi, arzusunu gerçək kimi təqdim etməyə çalışıb

ha əminlik hasil edib.

Ayrı sözlə, İrəvanın hiyləsi keçməz. Əvvəlcə o, Azərbaycanla barışığa nail olmalıdır. Yalnız bundan sonra Türkiyə ilə normalaşmanın önu açıla bilər. Şərtlər bəlli. Bu barədə Prezidenti İlham Əliyev ötən həftəsonu Xankəndidə III Şuşa Qlobal Media Forumundakı çıxışı zamanı bir daha xatırlatma edib...

Yeri gəlməşkən, ABŞ lideri Donald Tramp İlham Əliyevin çıxışından paylaşım edib. "Truth Social" şəbəkə hesabında paylaşımında dövlət başçımızın bu fikirləri əksini tapıb: "Azərbaycan və Ermənistan son nəticədə razılığa

Azərbaycanda bizi çox sevin-dirir. Təbii olaraq, arzulayırıq ki, o, işini sona çatdırsın, "Vaşinqton bataqlığı"na gəldikdə, onu dibinə qədər qurutsun" (İlham Əliyev paylaşımına görə artıq Trampa təşəkkür edib).

Bu, Ağ Ev başçısı tərəfindən Azərbaycana və onun rəhbərinə münasibətdə yetərincə mühüm siyasəti reverans sayılmalıdır. Eyni zamanda İrəvana daha bir siqnalıdır ki, Amerika bölgədə Bakının mövqeyinə üstünlük verir. Qalır Trampın ismarışının İrəvanda düzgün oxunması. Həm də vaxtında...

□ **Analitik xidmət,**
Musavat.com

Lavrov od püskürdü: "Avropa beynəlxalq həyasızlığın bayraqdarına çevrilib!"

Rusiyanın xarici işlər naziri Sergey Lavrov Mozambikdə həmkarı ilə görüşdən sonra mətbuat qarşısına çıxaraq Qərbi dünyasına sanki dərs keçib, Avropanı isə "beynəlxalq həyasızlığın bayraqdarı" adlandırdı.

Musavat.com xəbər verir ki, Lavrovun çıxışında ən çox diqqət çəkən fikirlərdən biri Avropa ölkələrinə ünvanlanıb: "Avropa az qala azğınlaşıb və Rusiyaya qarşı beynəlxalq həyasızlıq kampaniyasının bir hissəsi-nə çevrilib".

Nazirin fikrincə, Almanıyanın Rusiya ilə bağlı səsləndirdiyi istənilən bəyanat "normal insanlarda narahatlıq doğurur".

Görünür, Berlinin bəyanatları artıq rus diplomatiyasında psixoloji test kimi qiymətləndirilir.

Lavrov "Kiyev rejimi" deyərək Ukraynanı da unutmayıb. Bildirib ki, Kiyevin terror aktlarına təhrik edilməsi layiqli cavab ala-caq.

□ **Cavanşir ABBASLI,**
"Yeni Müsavat"

Xatırlayırınsınız yaqin, bu ilin 17 yanvarında Moskvada Rusiya və İran arasında yüksək səviyyədə danışıqlardan sonra prezidentlər Vladimir Putin və Məsud Pezeşkian iki ölkə arasında Hərtərəfli Strateji Tərəfdaşlıq haqqında müqavilə imzaladılar.

İmzalanmadan sonra keçirilən brifinqdə prezident Vladimir Putin xarici siyasətin əksər məsələləri üzrə Rusiya və İranın mövqelərinin üst-üstə düşdüyünü söylədi. Üstəlik, Rusiya və İran arasında yeni sazişin qarşısına iddialı məqsədlər qoyulduğunu vurğulayaraq, "bu, iki ölkənin və bütün regionun sabit inkişafı üçün sıçrayışlı sənəddir", dedi. Eyni zamanda "Bizim ikitərəfli münasibətlərimiz bərabərlik, hörmət və qarşılıqlı yardım prinsipləri üzərində qurulur", - söyləyən Rusiya prezidentinin digər bəyanatları da oldu.

20 il müddətinə imzalanan saziş müdafiə, terrorla mübarizə, enerji, maliyyə, nəqliyyat, sənaye, kənd təsərrüfatı, mədəniyyət, elm və texnologiya daxil olmaqla bütün sahələri əhatə edirdi. Aprel ayında Rusiya Dövlət Duması, may ayında isə İran parlamenti tərəfindən ratifikasiya edilən sazişin mürəkkəbi qurumamış İranın başına müsibətlər gəldi. Söhbət İsrailə İran arasında 12 günlük müharibədən gedir. Paytaxt Tehran başda olmaqla, İranın müxtəlif şəhərləri İsrailin, daha sonra isə ABŞ-ın nöqtəli zərbələrinə tuş gəldi, generaları öldürüldü, xeyli sayda mülki sakin həlak oldu. Hələ nüvə obyektləri, hərbi və mülki arsenalı vurulan ağır zərbələr bir yana. Hərtərəfli Strateji Tərəfdaşlıq sazişinin digər tərəfi: Rusiya bu müharibə dövründə necə davrandı? Hamımız müşahidə etdik. Rusiya rəhbərliyi bildirdi ki, sözügedən müqavilədə hərbi yardımla bağlı bənd yoxdur, yəni Rusiya İrana hərbi yardıma getmək öhdəliyini üzərinə götürməyib. Maraqlıdır, bəs belə olduğu halda sazişin harası "hərtərəfli" oldu?

O zaman "Kommersant" qəzetində dərc olunan rusiyalı politoloq Andrey Kortunovun fikirləri diqqət çəkirdi. "Reallıq budur ki, Rusiya beş ay əvvəl strateji tərəfdaşlıq sazişi imzaladığı bir ölkəyə qarşı İsrailin genişmiqyaslı hücumunun qarşısını ala bilmədi... Moskvanın İsraili qınayan siyasi açıqlamalarından kənara çıxmağa hazır olmadığı, İranı hərbi cəhətdən dəstəkləmək niyyətində

"Zorən müttəfiqlik", sınaqdan çıxmayan "hərtərəfli tərəfdaşlıq" və "kimi aldadırsan, a zalım oğlu"?

olmadığı aydındır". Açıq etiraz idi və sadəcə, bir ekspertin mövqeyi deyildi. Düzdür, Vladimir Putinlə İran Prezidenti Məsud Pezeşkianın yanvarında imzaladığı Rusiya-İran strateji tərəfdaşlıq sazişi hərbi ittifaq deyildi və bu saziş Moskvanı Tehranı müdafiə etməyə məcbur etmədi. Ancaq imzalanan zaman Kreml bu sazişin əhəmiyyətini xüsusi olaraq vurğulamışdı. XİN başçısı Sergey Lavrov "Ria Novosti" xəbər agentliyinə demişdi ki, bu saziş "regional və global səviyyədə sülh və təhlükəsizliyin təmin olunması üçün koordinasiyanın gücləndirilməsinə xüsusi əhəmiyyət verir və Moskva ilə Tehran arasında təhlükəsizlik və müdafiə sahələrində daha sıx əməkdaşlıq istəyini əks etdirir".

Amma İsrail İranın başına od ələyəndə, üstəlik, İsrailin agentura şəbəkəsi İranın daxilində hərəkətə keçəndə, paralel qaydada Tehran və digər şəhərlərin hava məkanını bombardmançılar aşırsa, zənə döndərəndə Rusiya tamaşaçı qisimində qaldı. Belə görünür ki, İranla hərtərəfli saziş imzalamaq Rusiyanın özünə, onu Ukrayna ilə müharibədə qorumaq, yaxud İrandan hərbi dəstəyi davamlı şəkildə almaqdan ötrü

lazım imiş. Necə ki, İran istehsalı olan pilotsuz uçuş aparatlarını almaqla Rusiya cəbhədə xeyli dönüş əldə etmişdi. İran çətinə düşəndə isə Rusiya prosesə aktiv müdaxilə etməkdən yayındı. İstisna deyil ki, İsrail-İran müharibəsi digər dövlətlərin, xüsusilə də Rusiyanın savaşa cəlb olunması, Moskvaya qarşı növbəti ağır cəbhənin açılması üçün də cızılmış ssenarinin tərkib hissəsi idi. Bu, Rusiya üçün fəlakətli perspektivlər yarada bilərdi. Amma bəs müttəfiqlik, imzalanan sazişlər, verilən bəyanatlar?

Budur, Xəzər dənizində Rusiya və İran Hərbi Dəniz Qüvvələri birgə "Xəzər dənizi-2025" (CASAREX 2025) dəniz hərbi xilasetmə təlimləri keçirir. "Məhr" agentliyinin xəbərinə görə, Rusiya hərbi gəmisi artıq birgə təlimlərin ümumi ərazisinə daxil olub. Mövcud məlumatlara görə, Rusiyanın "SB738" gəmisi İran Hərbi Dəniz Qüvvələrinin bölmələri qarşılayıb. Bu gəmi Rusiya Hərbi Dəniz Qüvvələrinin Xəzər flotiliyasının bir hissəsidir. Rəsmi məlumata görə, təlimlər iyulun 21-də Xəzər dənizində başlayıb və üç gün davam edəcək. Tədbir İran Hərbi Dəniz Qüvvələrinin Şimal Donan-

masının bazasında "Təhlükəsiz və etibarlı Xəzər dənizi naminə birlikdə" devizi altında keçirilir.

Heç şübhəsiz ki, bu hərbi təlimlərin regionda baş verən son hadisələrlə heç bir əlaqəsi yoxdur. Ənənəvi baxımda bu kimi hərbi təlimlər aylar öncə planlaşdırılır və razılaşdırılır. İstisna deyil ki, Rusiya birgə təlimlərlə İranın həm də "könlünü almaq" istəyir, çünki İsrail-İran müharibəsi zamanı Kreml Tehranın "bərək xətrinə dəyərli" olduğunu barədə açıq-aşkar narazılıq ifadə olunmasa da, hər halda, cənub qonşumuzun Rusiyadan gözləntiləri var idi. Odur ki, İsrail-İran müharibəsindən sonra Rusiya-İran münasibətlərinin pisləşməsi təbii qəbul olunmalıdır. Eskalasiya zamanı Rusiyanın İrana elementar dəstək verməməsi, İsraili çəkindirəcək hansısa addım atmaması, üstəlik, ABŞ-ın İranı bombalamasına da reaksiyasız qalması Tehran üçün şok effekti verdi. Təsəvvür edin, hərtərəfli strateji saziş imzaladığınız ölkənin dini lideri həftələrlə bunkerlərdən çıxıb bilmir, ölkə üçün çox əhəmiyyətli hərbi və siyasi fiqurlar zərərsizləşdirilir, amma müttəfiq durub kənardan baxır. Yeri gəlmişkən, o günlərdə Azərbaycan

baxmayaraq ki, İsrailə dostluq münasibətləri var, amma İrana zərbələr endirilməsinə, həmçinin mülki insanların həlak olmasına azı iki dəfə açıq etirazını bildirdi, qətiyyətli mövqe qoydu. Həmçinin İrandakı azərbaycanlıların hədəfə alınmaması üçün də İsrailə ismarışlarını çatdırdı. Baxmayaraq ki, İrandan ayrı-ayrı rəsmilər, həmçinin digər çevrələr səviyyəsində Azərbaycana qarşı şər-böhtan kampaniyası davam etdirilirdi, bu günədək də kəsilməyib. Rusiya isə İranın ağır günlərində 17 yanvar sazişini sanki unutdu, həmçinin İranın Ukraynadakı işğalçı müharibədə Kremlə göstərdiyi hərbi yardımı. Tehran çox ümidli idi ki, Rusiya təyyarə, raket sistemləri və s. ilə İrana dəstək olacaq. Lakin Rusiya daha çox İsrailin xeyrinə oyun qurdu və İrana real dəstək olmadı.

Belə olduğu təqdirdə əminliklə söyləmək olar: faktiki olaraq İran-Rusiya arasında imzalanmış hərtərəfli strateji əməkdaşlıq barədə sənəd yalnız bir kağız parçasıdır. Əgər o sənədin hər hansı maddəsi işlək deyilsə, yalnız masada qalıbsa, ağır gündə köməyə çatmayacaqsansa, onun olması ilə olmasının fərqi varmı?

Yeri gəlmişkən, ötən il Suriya məsələsində də Rusiya faktiki İsrailə sövdələşməyə getmişdi. Yaqin yadıңызdadır, Kreml yalnız Bəşər Əsədi sərvətləri ilə birlikdə Suriyadan qaçırmaqla bu ölkəyə "yardım" etmiş oldu. Suriyada iki hərbi bazaya malik Rusiya məlum planlara reaksiyasız qaldı və nəticədə İran Suriyada mövqelərini itirdi. Mütəxəssislərin bəziləri əminliklə söyləyirlər ki, o zaman Rusiya istəsəydi, Suriyada iranmeyilli silahlı qruplara aviasiya dəstəyi verə, proseslərin axarını fərqli istiqamətə çevirə bilərdi. "Müttəfiq" İranın Suriyada itirdiklərinə tamaşaçı gözü ilə baxan Rusiyanın İsrailin və ABŞ-ın İrana qarşı hava zərbələrini seyr etməsi də Tehranda unudulmayacaq. Bu mənada tam mübaligəsiz söyləmək olar ki, hazırda Rusiya-İran münasibətləri pisləşməyə doğru gedir, nəinki normalaşmaya doğru. Xəzərdə keçirilən birgə təlimlər isə zorən müttəfiqlikdən doğur. Reallıq budur ki, Qərb dünyası həm Rusiyanı Ukraynaya görə, həm də İranı nüvə iddiası səbəbindən sanksiyalar girdasında sıxır, fürsət düşən kimi hər iki ölkəyə qarşı ən müxtəlif, o cümlədən hərbi zərbələr endirməyə çalışır. ABŞ-ın Britaniyada nüvə başlıqları yerləşdirməsi Rusiyaya qarşı nöqtəli zərbələr planını da gündəmə gətirə bilər. Eyni zamanda İranla da məsələlər bitməyib. Qərb paytaxtları Rusiya və İranı ayrı-ayrılıqda əzməyə çalışır, həmçinin onların bir yerdə olmaması üçün əlindən gələni edir. Xəzərdəki hərbi təlimlər isə süni şəkildə guya "iki ölkə arasında hərbi-təhlükəsizlik sahəsində sıx əməkdaşlığın" nümayişidir. Amma bununla heç kimi aldatma bilməyəcəklər...

Konkretləşdirsək, bu, Xəzərdə sınaqdan çıxmayan hərtərəfli tərəfdaşlıqdan sonra "zorən müttəfiqlik" şousudur. Şair Məmməd İsmayıl sanki bu prosesləri nəzərə alaraq yazıb: "Kimi aldadırsan, a zalım oğlu"?

□ Elsad PAŞASOY,
Musavat.com

Azərbaycan mətbuatının əsası 1875-ci ildə “Əkinçi” qəzetinin nəşri ilə qoyuldu. O gündən bu günə qədər 150 illik şərəfli yol keçən milli mətbuatımız həm maarifçilik, həm milli oyanış, həm də istiqlalımızın qazanılması və qorunması istiqamətində əvəzsiz rol oynayıb. Həsən bəy Zərdabının nəşr etdiyi “Əkinçi” qəzeti sadəcə xəbər kağızı deyil, xalqın maariflənməsi, milli kimliyinin formalaşması və azadlıq ideyalarının qarçısı oldu.

“Əkinçi”nin türkçə çıxması xalqla birbaşa ünsiyyət yaratdı, Azərbaycanda dil və düşüncə baxımından milliləşmənin təməlini qoydu. Onun davamı olaraq XX əsrin əvvəllərində işıq üzü görən “Füyuzat”, “Molla Nəsrəddin”, “İrşad”, “Tərəqqi” kimi qəzetlər isə çar senzurasına sinə gərərək azadlıq və milli dirənişin ideoloji mərkəzinə çevrildilər.

1918-ci ildə Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti qurulanda mətbuat dövlətin əsas dayaqlarından biri kimi çıxış etdi. “Azərbaycan”, “İstiqlal”, “Açıq

söz” qəzetləri parlament qərarlarını, hökumət proqramlarını xalqa çatdırdı, Məhəmməd Əmin Rəsulzadə və digər ziyalılar mətbuat vasitəsilə xalqı maarifləndirir, beynəlxalq ictimaiyyətə səslənirdilər.

1920-ci ildə sovet işğalı mətbuatımızı ağır sınaqlardan keçirdi. Çoxsaylı jurnalistlər sürgün edildi, qəzetlər bağlandı, fikir azadlığı boğuldu. Lakin Azərbaycan diasporası Türkiyə, İran, Gürcüstan və Avropada çıxan “Yeni Qafqaz”, “Odlu yurd”, “Azəri Türk” kimi mətbu orqanlarla milli mübarizəni davam etdirdi.

1991-ci ildə müstəqillik bərpa olunanda mətbuat yenidən azadlığın və demokratikləşmənin əsas qüvvəsinə çevrildi. Birinci Qarabağ müharibəsində jurnalistlər yalnız xəbər gətirmədi, həm də milli ruhunu gücləndirdi. İkinci Qarabağ savaşında isə Azərbaycan mediası informasiya cəbhəsində əsl qəhrəmanlıq göstərdi.

Azərbaycan mətbuatının 150 illiyi münasibətlə ölkə bo-

ya da dedi: “Azərbaycan mediası dövlət maraqlarını qorumağa qadirdir. Azərbaycana qarşı əsassız ittihamları arqumentlərlə, faktlarla ifşa etməkdə də böyük uğurlar əldə edib. Bizim mediamız nəinki müdafiə edir, lazım gəldikdə hücum da keçir. Bu da lazımdır. İdmanda deyirlər ki, ən yaxşı müdafiə hücumdur. Mən bu tezisə şərh vermək istəmirəm. Amma fakt odur ki, bu gün Azərbaycan mediasını bir çox ölkələrdə oxuyurlar, mediada gedən yazıları təhlil edirlər. Media işçilərinin əhatə dairəsi nə qədər geniş olarsa, ölkə

piar maşınına qarşı doğrunu, ədaləti göstərmək, faktları dünyaya çatdırmaq medianın əsas vəzifəsinə çevrildi və bu, uğurla yerinə yetirildi.

Müharibədən sonra medianın qarşısında yeni vəzifələr yarandı. Prezidentin fərmanı ilə Medianın İnkişafı Agentliyi yaradıldı, “Media haqqında” yeni qanun qəbul edildi. Bütün bunlar medianın müasir çağırışlara uyğun inkişafına təkan verdi.

Şuşa isə artıq media diplomatiyasının yeni ünvanına çevrilib. Son üç ildir ki, Şuşa Qlobal Media Forumu keçirilir, Prezident İlham Əliyev yerli və

foğlu da yubiley münasibətilə çıxış edərək deyib: “Azərbaycan mətbuatı hər zaman istiqlalçı mövqe sərgiləyib. Xalqın təslimiyyət ruhunun aşılmasına imkan verməyib. 150 illiyi qeyd olunan Azərbaycan mətbuatı qazi mətbuatdır - bir neçə müharibə görüb, amma sağ qalıb, böyüyüb, inkişaf edib. Bu mətbuat heç vaxt məğlub olmadı, hər zaman mübarizə apardı”.

O həmçinin qeyd edib ki, Azərbaycan mediası rusdillili, farsdillili və ingilisdillili dezinformasiyalara qarşı milli qalxan rolunu oynayıb, Azərbaycanın

150 ilə qalxdığımız zirvə - müstəqilliyimizin təməlini möhkəmlədən mətbuatımız

yu keçirilən tədbirlərdə medianın dünənini və bugünü geniş müzakirə olundu. Bakıda və bölgələrdə çıxış edən ziyalılar, jurnalistlər və rəsmilər bu yolun çətinliklərindən, qürurverici məqamlarından danışdılar.

Prezident İlham Əliyevin təşəbbüsü ilə Xankəndidə keçirilən “Rəqəmsal keçidlər: Süni intellekt dövründə informasiya və media dayanıqlılığının gücləndirilməsi” adlı beynəlxalq forum yubiley ovqatına xüsusi rəng qatdı. Dövlət başçısı çıxışın-

haqqında bir o qədər dəqiq, ədalətli məlumat yayılacaq. Bizim mediamız artıq istənilən iftira kampaniyasına cavab verməyə qadirdir və bu, çox önəmli reallıqdır”.

Dövlət başçısı medianın gələcəkdə də milli mənafeyi qoruyaraq fəaliyyətini davam etdirməli olduğunu xüsusi vurğuladı.

2020-ci ilin sentyabrında başlanan 44 günlük Vətən müharibəsində də Azərbaycan informasiya meydanında üstünlük qazandı. Xaricdəki qara

xarici jurnalistlərin suallarını cavablandırır, medianın çağırışlarına dair fikirlərini bölüşür.

Azərbaycan mətbuatının 150 illiyi dövlət başçısının diqqətindən kənarda qalmayıb. Prezidentin sərəncamı ilə yubiley qeyd olundu, medal təsis edildi, onlarla jurnalist dövlət mükafatları və fəxri adlarla təltif olundu. 26 jurnalistə “Əməkdar jurnalist” fəxri adı verildi, onlarla media işçisi orden, medal və fərdi təqaüdlərlə təltif edildi.

“Yeni Müsavat” Media Qrupunun rəhbəri Rauf Ari-

mövqeyini dünyaya çatdırmaqda mühüm işlər görüb.

150 il əvvəl “Əkinçi” ilə başlanan yol bu gün dünyanın ən mürəkkəb media dövründə davam edir. Azərbaycan mətbuatı bir əsrdən çoxdur ki, xalqın vicdanı, dövlətin dayağı, cəmiyyətin aynası olaraq mövqeyini qoruyur. Qarşıdakı illərdə bu şərəfli ənənələri qorumaq və inkişaf etdirmək həm dövlətin, həm də medianın başlıca vəzifəsi olaraq qalır.

□ Sahənə RƏHİMLİ, “Yeni Müsavat”

ABŞ Zelenskini “xərcləyəcək”? - Putin müharibəni dayandırmaq zorunda

Amerikalı jurnalist Seymur Herş ilginclik iddia irəli sürüb. O bildirib ki, Vaşinqton Vladimir Zelenskini əvəzləmək qərarına gəlsə, hazırda Britaniyada səfir olan Valeri Zaluşni yaxın aylarda Ukrayna prezidenti postunu tuta bilər.

Jurnalist yazır ki, Donald Tramp administrasiyası müvafiq qərara gəlsə, Ukrayna prezidenti “qovulma” siyahısına daxil ediləcək. Herşin danışdığı amerikalı məmurlardan biri deyib: “Zelenski öz xoşu ilə getməkdən imtina edərsə, onu məcbur edəcəklər”.

Herş həmçinin iddia edir ki, ABŞ və Ukraynanın güc dairələrində Rusiya ilə hava müharibəsinə təcili son qoymaq zərurəti ilə bağlı fikirlər artmaqdadır. Vaşinqton ehtiyat edir ki, gecikmə Vladimir Putinlə danışıqlar üçün fürsət pəncərəsini bağlaya bilər.

Bu iddialarda həqiqət payı nə qədərdir və Ukraynadakı müharibənin taleyinə necə təsir edə bilər?

Bu arada avstraliyalı hərbi analitik Mayk Rayan deyib ki, Putin, böyük ehtimalla, bu il müharibəni bitirmək istəyir, çünki Rusiya iqtisadiyyatı indiki vəziyyətə çox davam gətirə bilməz. “Bu gün Moskva bir çox

ciddi problemlərlə üz-üzədir və bu problemlərin müharibə davam etdiyi müddətdə asan həlli görünmür. Söhbət iqtisadi çətinliklərdən, piyada qoşunların döyüş qabiliyyətinin xeyli zəifləməsindən, eyni zamanda ABŞ prezidentindən gələn siyasi təzyiqlərdən gedir. İyun ayında Putin verdiyi açıqlamada da 2025-ci ildən etibarən hərbi xərcləri azaldacaqlarını bildirmişdi. Bu onu göstərir ki, Putin müharibəni güclü mövqedə bitirmək üçün hazırda əlindəki bütün imkanları səfərbər edir”, - ekspert qeyd edib.

Siyasi şərhçi Kamran Məmmədli “Yeni Müsavat”a deyib ki, Ukrayna savaşına artıq diplomatik kulislərə keçirdiyi, silah səslərinin yerini qapalı danışıqların aldığı bir dövrə qədəm qoyub: “Seymur Herşin ortaya atdığı iddialar bu fonu daha da aydın göstərir: Zelenskinin siyasi ömrü sonuna yaxınlaşır. Vaşinqton onun əvəzinə artıq “B planı”nı hazırlayıb.

Burada söhbət sadəcə Zelenskinin siyasi taleyindən getmir. ABŞ-ın Ukrayna ilə bağlı strategiyasının kökün-

dən dəyişmək ehtimalından, daha dəqiqi, yeni sürətli danışıqlar konsepsiyasına keçmək planlarından bəhs olunur. Herşin qeyd etdiyi kimi, Britaniyada səfir vəzifəsinə göndərilən Valeri Zaluşninin prezidentlik üçün hazırlanması əslində bu planın açıq siqnalıdır”.

Siyasi şərhçi vurğulayıb ki, Qərb, xüsusilə ABŞ siyasi müttəfiqlərinə şəxsi sədaqət əsasında deyil, funksional fayda prizmasından yanaşır: “Yeni bir lider lazım olduqca dəstəklənir, faydasını itirdikdə isə səhnədən çıxarılır. Zelenski-

nin də taleyi bu ssenarinin klassik formasıdır. Onun hakimiyyətdə qalması artıq ABŞ üçün Ukrayna savaşını idarə etmək baxımından faydalı deyil. Müharibə uzanır, Rusiya irəliləyir, Qərb cəmiyyətlərində isə Ukraynaya dəstək tükənir”.

Siyasi şərhçi deyib ki, ən önəmli isə budur ki, ABŞ və NATO üçün əsas məsələ artıq Ukraynanın tam qələbəsi deyil, Rusiyanı sabit və zəif bir vəziyyətdə danışıqlara məcbur etməkdir: “Bu isə Zelenskinin ritorikası və inadkarlığı ilə uyğun gəlmir. Valeri Zaluşni isə Ukrayna ordusunun keçmiş baş komandanı olaraq Qərbin hərbi dairələri üçün tanış və daha təlimatlara açıq bir fiqurdur. Onun Britaniyada səfir təyini olunması isə siyasi yox, strateji gedişdir. Əslində bu bir növ siyasi karantindir. O, həm Ukraynadakı daxili savaştan uzaqlaşdırılıb, həm də gələcək siyasi liderliyə hazırlıq üçün təhlükəsiz zonaya alınıb. Zaluşni ilə ABŞ-ın işləməsi, hərbi-siyasi idarəetmədə daha pragmatik modelə keçid deməkdir. Qərb daimi müharibəyə deyil, idarəolunan və nəzarətdə olan sabitliyə üstünlük verir. Zaluşni isə bu sabitliyin simvolu ola bilər”.

Siyasi şərhçi Herşin Rusiya Prezidenti Vladimir Putinə aid iddiasına da toxunub: “Herşin iddiasına görə, ABŞ artıq gecikmək istəmir və Rusiya ilə barışıq üçün fürsət pəncərəsinin bağlanmasından ehtiyat edir. Eyni qaydada, Pu-

tin də bu fürsətin əlindən çıxmasını istəmir. Avstraliyalı analitik Mayk Rayanın fikirlərini təsdiqləyən reallıq budur ki, Rusiya iqtisadiyyatı kritik həddə çatıb. Müharibənin davam etməsi Rusiya üçün nə iqtisadi, nə də siyasi baxımdan uzunmüddətli perspektivdə dayanıqlı deyil. Şimali Koreya və Çindən asılılıq artıb, daxili sosial-iqtisadi gərginlik yüksəlir, Qərbin sanksiyaları və texnoloji blokadası isə Rusiya hərbi sənayesinin nəfəsini kəsir. Putin iyunda hərbi xərclərin 2025-ci ildən azaldılacağını açıqlayaraq əslində hazırkı geriçəkilmə planını ictimailəşdirmişdi. Onun istəyi müharibəni güclü mövqedən bitirməkdir. Ancaq bu mövqe hərbi cəbhədə yox, siyasi-diplomatik maneərlərdə ola bilər. Bu isə o deməkdir ki, Ukrayna savaşında yeni mərhələ başlayır. Liderlər, prioritetlər dəyişir, strateji məqsədlər yenilənir. Zelenski artıq Qərb üçün keçmiş layihədir. Onun yerini Qərbin təlimatlarına uyğun hərəkət edəcək, müharibəni barışıqla əvəzləməyə hazır olan bir lider almalıdır. İndiki halda bu Zaluşnidir”.

Siyasi şərhçi bu dəyişikliyin Rusiya ilə barışığın başlanğıcı ola biləcəyini istisna etmir: “Ola bilər ki, yeni geosiyasi razılaşmalar Ukraynanın daxili siyasi xəritəsinin yenidən çəkilməsi və müharibənin tək cəbhədə deyil, masada da aparılması olacaq”.

□ E.MƏMMƏDLİYEV, “Yeni Müsavat”

• yulun 20-də Donald Trampın ABŞ prezidenti kimi səlahiyyətlərinin icrasına başlamasının 6 ayı tamamlandı. Bu müddət dünya üçün, global sülh və təhlükəsizlik üçün nə ilə, necə yadda qaldı? Trampın 6 ayını bu xüsusda pozitiv dövr adlandırmıq olarmı?

Təbii ki, bizi ən çox Ağ Ev rəhbərinin Azərbaycana, Ermənistan, ümumən bölgə-mizə formalaşmaqda olan mövqeyi düşündürür. O Ermənistan ki, konstitusiyasında ərazi iddiası səbəbindən hələ də sülh müqaviləsi imzalanmayıb. Doğrudur, 10 iyul Əbu-Dabi danışıqları bu yöndə nikbinliyi artırıb. Hətta Tramp da keçən həftə nikbin-cəsinə bəyan edib ki, Bakı və İrəvan heç vaxt olmadığı qə-dər sülh sənədinin imzalan-masına yaxındır.

Bu da faktıdır ki, 6 aylıq prezidentliyi dönəmində Tramp və komandasının Konqresdəki çoxluğu ABŞ-ın imkanlı erməni lobbisinin cidd-cəhdlərinə rəğmən, "erməni fitnəsi"ne uymayıb. Azərbaycana qarşı hər hansı qətnamə, qərar qəbul olunmayıb. O sırada Bayden hökumətinin son günlərində imzalanmış ABŞ-Ermənistan Strateji Tərəfdaşlıq Xartiyası Trampın yadına belə düşmə-yib. Ağ Ev başçısının seçki təbliğat kampaniyası dövründə guya "artsaxın xristian ermənilərinin hüquqları"nı qoruyacağı barədə vədi də unudulub. Komandasında ermənipərəstlər yetərincə olsa da...

Politoloq Azər Hüseynov "Yeni Müsavat"a bildirdi ki, bu müddətdə Trampın xarici siyasətdəki əsas istiqamətləri, beynəlxalq münasibətlərə yanaşması və xüsusilə də Azərbaycanla bağlı mövqeyi diqqət mərkəzində olub: "Sual yaranır: bu altı ay dünya üçün daha təhlükəsiz bir dövr oldumu və ya Azərbaycan üçün hansı real perspektivlər açıldı? Trampın ikinci dönəminə ümumi qiymət vermək ayrıca bir mövzudur. Lakin burada əsas diqqət Trampın Azərbaycan və Cənubi Qafqaz siyasətinə yanaşması üzərində cəmlənir. Tramp klassik anlamda ideoloji və ya "dəyərlərə əsaslanan" siyasətçi deyil. O, beynəlxalq münasibətlərə pragmatik və güc balansına əsaslanan yanaşma sərgiləyir. Bu yanaşma onu sələfi Baydendən və ümumiyyətlə, Demokratlar Partiyasının xarici siyasət fəlsəfəsindən fərqləndirir. Tramp üçün hər hansı bir ölkə ilə münasibətlər həmin dövlətin beynəlxalq sistemdəki funksionallığı, iqtisadi və geosiyasi gücü, habelə ABŞ-ın maraqları ilə nə qədər üst-üstə düşməsi ilə müəyyən olunur. Bu mənada

Trampın 6 ayı: dünyamız indi daha təhlükəsizdir? - rəylər

Ekspertlər Ağ Ev sahibinin hakimiyyətinin ilk yarım ilini Azərbaycan üçün müsbət dəyərləndirir; "Azərbaycan Tramp dövründə açılan fürsət pəncərəsindən maksimum şəkildə faydalanmalıdır"

Trampın Azərbaycanla bağlı mövqeyi də məhz bu pragmatik yanaşmanın məhsuludur. O, Cənubi Qafqaz regionuna baxarkən Azərbaycanın bölgənin ən güclü dövləti olduğunu görür. Azərbaycanın 2020-ci ildəki 44 günlük Vətən müharibəsində və 2023-cü ildəki antiterror əməliyyatlarından sonra regional güc balansında əsas aktora çevrildiyi danılmazdır. Həmçinin Azərbaycanın neft və təbii qaz ixracatçısı olması, Avropanın enerji təhlükəsizliyində oynadığı rol və onun Rusiya və İran kimi ABŞ-ın əsas rəqibləri ilə sərhəddə yerləşməsi Trampın diqqətindən yayınmır. Bunun əksinə olaraq, Ermənistan Trampın geosiyasi baxışında diqqətləyiq aktor hesab edilmir. Çünki, nə təbii sərvətləri, nə beynəlxalq nüfuzu, nə də hüquqi baxımdan müasir beynəlxalq layihələrə qoşulmağa imkan verən islahatları mövcuddur. Ermənistanın hələ də konstitusiyasında qonşu dövlətə - Azərbaycana qarşı ərazi iddiasının yer alması onun beynəlxalq arenada etibarlı tərəfdaş kimi görünməsinə ciddi maneədir. Bu səbəbdən də Tramp hökuməti erməni lobbisinin Konqresdəki təzyiqlərinə baxmayaraq, son altı ayda Azərbaycana qarşı heç

bir mənfi qərar qəbul etməyib. Bayden administrasiyasının son günlərində imzalanmış ABŞ-Ermənistan Strateji Tərəfdaşlıq Xartiyasına da Tramp dönəmində istinad belə olunmayıb. Əksinə, o, seçki kampaniyası dövründə səsləndirdiyi "artsaxın xristian ermənilərinin hüquqları" kimi ideoloji ritorikaları faktiki olaraq unudub. Trampın son aylar səsləndirdiyi "Bakı və İrəvan heç vaxt olmadığı qədər sülh sazışına yaxındır" bəyanatı da Azərbaycan üçün əhəmiyyətli siyasi mesajdır. Bu, onun bölgədəki əsas tərəfdaş olaraq məhz Azərbaycanı gördüyünün göstəricisidir. Onun üçün burada əsas məsələ sülhün reallığı və qarşılıqlı faydanın təmin edilməsidir. Sülh yalnız region ölkələri üçün deyil, ABŞ-ın maraqları üçün də faydalı olarsa, Tramp bu prosesi dəstəkləyəcək.

Lakin bütün bunlara baxmayaraq, Azərbaycan Trampın jestlərinə yalnız pozitiv münasibətlə deyil, həm də ehtiyatla yanaşmalıdır. Çünki Trampın siyasətində sabitlik və öhdəlik anlayışı çox zəifdir. Onun üçün bugünkü tərəfdaş sabahkı tənqid hədəfi ola bilər. ABŞ-ın pragmatik yanaşması çərçivəsində maraqlar dəyişərsə, münasibətlərin is-

tiqaməti də dəyişə bilər. Yəni olaraq, Trampın ikinci dönəminin ilk 6 ayı Azərbaycan üçün əsasən müsbət qiymətləndirilə bilər. Lakin bu müsbət dinamikanın davamlı olması Azərbaycanın öz gücünü qoruması, iqtisadi və diplomatik imkanlarını artırması və eyni zamanda milli maraqlarını rəşadət şəkildə müdafiə etməsi ilə bağlıdır. Azərbaycan Tramp dövründə açılan fürsət pəncərəsindən maksimum şəkildə faydalanmalı, lakin mümkün riskləri də nəzərdən qaçırmamalıdır".

Beynəlxalq münasibətlər üzrə şərhçi Şəhla Cəlilzadə hesab edir ki, Tramp hələ seçki kampaniyasında verdiyi vədlərin çoxunu yerinə yetirə bilməyib: "O, bu posta əyləşməzdən öncə dünyadakı münasibətləri sonlandıracağına dair nikbin vəd vermişdi. Bu vədin tam olaraq yerinə yetdiyini demək olmaz. Belə ki, ötən müddətdə dünyada baş verən hadisələr - 2022-ci ilin fevralında başlayan Rusiya-Ukrayna müharibəsinin, 2023-cü ilin oktyabrında başlayan İsrail-HƏMAS müharibəsinin davam etməsi, bu ilin iyununda İsrail və İran arasında 12 günlük müharibə, o cümlədən İsrailin Suriyadakı və s. hərbi əməliyyatları, bu ilin mayında Hindistan-Pakistan

arasında yaşanan hərbi-siyasi böhran, Myanmada daxili savaşı, Afrika və Latın Amerikasındakı paramilitar-cinayətkar qruplar arasında və onlarla dövlət arasında baş verən qanlı toqquşmalar, o cümlədən 2023-cü ildən Suda başlanan vətəndaş müharibəsinin davam etməsi, bir neçə ildir sabitləşən və Tigray müharibəsi rəsmi olaraq başa çatan Efiopiyada ötən ilin sonundan bəri daxili-regional qarşıdurmanın yenidən artması, Kolumbiyada bu ilin yanvarından 100-lərlə insanın ölümü, 50 minədək insanın kütləvi köçü ilə nəticələnən ölkədaxili cinayətkar qruplaşmalar arasındakı qarşıdurmalar, Ekvadorda ötən ilin sonunda silahlı cinayətkar dəstələrə qarşı dövlətin elan etdiyi savaşı qanlı qarşıdurmalarla davam etməsi, Salvadorada 2022-dən bəri davam edən cinayətkar dəstələrlə mübarizənin bu ildən daha da güclənməsi, Meksikada kartellərarası silahlı qarşıdurmaların dronların və bombaların istifadəsi ilə artması, Haitidə cinayətkar paramilitar qruplar arasındakı müharibənin davam edərək indiyədək ümumilikdə 1,3 milyon insanın köçkün düşməsinə səbəb olması - bütün bunlar göstərir ki, dünya əvvəl olduğu kimi, yenə də mü-

naqişə və müharibələrlə doludur. Bununla yanaşı, qeyd etməliyik ki, Trampın hakimiyyətə ikinci dəfə gəlməsindən sonra həqiqətən də yeni uzunmüddətli dövlətlərarası müharibə baş verməyib, yuxarıda adıçəkilən, o cümlədən Rusiya-Ukrayna, İsrail-HƏMAS, Hindistan-Pakistan arasında münasibətlər və müharibələrin sonlandırılması üçün ABŞ prezidentinin ciddi-cəhdləri olub. Bununla yanaşı, konstruktiv dialoq hələ tam olaraq qurulmadığı üçün dünya II İsrail-İran, yeni Hindistan-Pakistan qarşıdurmasının ola biləcəyinə dair gözlənti içərisindədir.

Ermənistanla Azərbaycan arasında sülh prosesinə gəlincə söyləmək olar ki, əvvəlki prezident Bayden dövründə ABŞ-ın ermənipərəst siyasətindən fərqli olaraq, hazırkı administrasiya daha balanslı siyasət yürüdü və bu siyasət Azərbaycanı ABŞ-a təkrar qazandırmaq, hətta daha geniş anlamda Cənubi Qafqaz regionunu ABŞ-a qazandırmaq məqsədinə xidmət edir. Bu məqsəd uzun perspektivdə Rusiyanın maraqları ilə toqquşaraq onun regiondan uzaqlaşdırılmasına hesablandıqı üçün Rusiyanın əli ilə bölgədə yeni gərginlik ocaqları yaradılmağa çalışılır. Ermənistan daxilində gedən proseslərə baxdıqda bu, xüsusilə aydın görünür. Bununla belə, ABŞ-ın və Avropanın dəstəyi və təlqini ilə Ermənistan konstruktiv dialoqu qəbul edərək konstitusiyasına dəyişiklik edərsə, bundan sonra Ermənistan və Azərbaycan yeni bir münasibətlər erasına qədəm qoyacaq ki, burada ABŞ Administrasiyası bağlayıcı ən önəmli layihədə - Zəngəzur dəhlizində iştirakçı olmaq niyyətini artıq bəyan edib. Bunun reallaşması Rusiyanın Cənubi Qafqazda 300 illik tarixi rolunu minimuma endirərək, hətta yox etmək deməkdir. Beləliklə, Trampın hakimiyyəti Azərbaycanın milli maraqları, o cümlədən Qafqazın imperiya buxovlarından xilas olması baxımından faydalı hesab olunur. O cümlədən Trampın ailə-gəndər dəyərlərində Azərbaycan milli mentalitetinə uyğun gələn baxışları da onu bizimlə yaxınlaşdırır. Bütün bunların media-diplomatiyası aləti - Şuşa Qlobal Forumunda ən uğurlu siyasi dillə Prezidentimiz tərəfindən ifadə olunması, Trampın isə öz növbəsində cənab Prezidentin çıxışını paylaşması - ABŞ-Azərbaycan dövlətlərarası və liderlərarası münasibətlərinin yeni bir mərhələyə yüksəldiyini göstərir".

□ **Cavanşir ABBASLI,**
"Yeni Müsavat"

Son vaxtlar Rusiya hakimiyyətində, mediasında və siyasi çevrələrində Azərbaycana qarşı şər, böhtan, qaralama kampaniyası geniş vüsət alıb. İndi də rus alimləri Azərbaycanın elm adamlarını hədəf alıblar və onlara qarşı açıq hücumlara başlayıblar.

lının üst-üstə düşməsi var, qarşılıqlı hörmətə əsaslanan qarşılıqlı faydalı əməkdaşlıq var. Amma bəzən elə olur ki, iki ölkə arasında münasibətlərdə çətin dövrlər olur. İndi də belə dövrlərdən biridir", - Peskov bildirib.

"Ümid edirik ki, bu müddət keçəcək" deyən Peskov

kənin alimlərinin, xüsusilə də tarixçi alimlərin hədəfə alınması Rusiya üçün yaxşı heç nə vəd etmir. Çünki nəticə etibarilə alim alimdir və o, akademik üsullarla tarixi öyrənir. Heç kəs inkar edə bilməz ki, 1828-ci ildə Azərbaycan Rusiya tərəfindən işğal edilərək parçalanıb. Heç kəs

və deyir ki, bu da türk mənşəlidir - "duyuq düşən, sezen, hər şeyi əvvəlcədən hiss edən" deməkdir. Ona görə də Dyukov tarixçi kimi getsin, əvvəlcə öz kökünü araşdırsın, Baskakovu oxusun, öyrənsin, görsün kimdir və nə üçün Azərbaycana qarşı bu qədər aqressivdir? Onun

İsrailin Baş Qərargah rəisi: "İranla mübarizəmiz bitməyib"

İsrail uzunmüddətli və çoxsahəli mübarizəyə hazırlaşmalıdır.

APA xəbər verir ki, bunu İsrail Müdafiə Qüvvələrinin Baş Qərargah rəisi Eyal Zamir bəyan edib. O, İranla mübarizənin hələ başa çatmadığını vurğulayaraq, Suriyada İrana bağlı hədəflərə, eləcə də Livanda "Hizbullah"a qarşı əməliyyatların davam etdiriləcəyini bildirib.

Zamir Qəzza müharibəsini İsrailin indiyədək üzleşdiyi ən mürəkkəb münaqişələrdən biri adlandırıb və ordunun itkilər verdiyini etiraf edib.

"İsrail ordusu bir neçə cəbhədə hücum əməliyyatları həyata keçirməlidir. Hava üstünlüyümüzü və kəşfiyyat imkanlarımızı daha da gücləndirəcəyik", - deyərək Baş Qərargah rəisi vurğulayıb.

Tramp ABŞ-ın UNESCO-dan çıxması barədə qərar qəbul edib

Prezident Donald Tramp ABŞ-ın UNESCO-ya üzvlüyünü ləğv etməyi planlaşdırır.

APA xəbər verir ki, bu barədə "New York Post" qəzetinə adı açıqlanmayan Ağ Ev rəsmisi məlumat verib.

Təşkilatın anti-ABŞ və anti-İsrail meylinə görə Trampın belə bir qərar qəbul etdiyi bildirilir.

Qeyd edək ki, Tramp ilk prezidentlik dövründə buna oxşar addımlar atıb. Onun dövründə ABŞ Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı, BMT İnsan Hüquqları Şurası, iqlim dəyişikliyi ilə bağlı global razılaşmadan və İranın nüvə proqramından çıxıb.

ABŞ UNESCO-ya ilk dəfə 1945-ci ildə üzv olub. 1984-cü ildə maliyyə vəsaitlərinin düzgün xərclənməməsini və Amerikaya qarşı qərəzi əsas gətirərək bu təşkilatı tərk edib, 2003-cü ildə yenidən UNESCO-ya üzv olub.

Qeyd edək ki, UNESCO Birləşmiş Millətlər Təhsil, Elm və Mədəniyyət Təşkilatıdır. Təhsil, mədəniyyət və kommunikasiya sahələrində beynəlxalq əməkdaşlığı təşviq edərək dünyada sülhün möhkəmlənməsinə çalışır.

Rusiya həddi aşır - indi də alimlərimiz hədəfə alındı

Hikmət Babaoğlu: "Dyukov getsin əvvəlcə öz kökünü araşdırsın, öyrənsin, görsün kimdir və nə üçün Azərbaycana qarşı bu qədər aqressivdir?"

"Bakı-Xəbər" məlumat verir ki, məsələn, rusiyalı tarixçi, Rusiya Elmlər Akademiyasının Tarixi İnstitutunun əməkdaşı Aleksandr Dyukov onlardan biridir.

Dyukov bildirib ki, Azərbaycanın tarix dərsləklərində Rusiya işğalçı və müstəmləkəçi kimi təqdim edilir.

Dyukovun sözlərinə görə, sözügedən dərsləklər iki azərbaycanlı tarixçi tərəfindən yazılıb: "Kərim Şükürov və Yaqub Mahmudov - hər ikisi Azərbaycanın aparıcı tarix universitetlərinə rəhbərlik edir və elmi nailiyyətlərinə görə dəfələrlə xaricdən dəstək alıblar. Yaqub Mahmudovu hətta Rusiyada da tanıyırlar, o, 2011-ci ildə Dağıstan Respublikasının əməkdar elm xadimi adına layiq görülüb".

A.Dyukov Rusiya hakimiyyətini baş verənlərə reaksiya verməyə çağırıb. O bildirib ki, sözügedən dərsləklərin müəllifləri üzərində ayrıca iş aparılmalıdır və ən azı, onların hamısının Rusiya Federasiyasının ərazisinə girişi məhdudlaşdırılmalıdır, onlar Rusiyadan aldıkları adlardan məhrum edilməlidirlər.

Bundan başqa, Rusiya mediasında və sosial şəbəkələrində Azərbaycana yönəlik ittihamlar, hədə-qorxu, nifrət püskürmələri son 33 ildə heç vaxt olmadığı səviyyəyə çatıb. Ayrı-ayrı ictimai-siyasi xadimlər, jurnalistlər, patriot fəallar sanki Azərbaycan Rusiyaya hərbi müdaxilə edibmiş kimi çılgınlıq içindədirlər və sözün birbaşa mənasında "qan-qan" deyirlər.

O sırada Rusiya İnsan Hüquqları Şurasının üzvü Kirill Kabanov Azərbaycanla vizə rejiminin tətbiqinə çağırıb. Onun fikrincə, Rusiya Azərbaycana qarşı daha qətiyyətli addımlar atmalıdır.

Rusiya prezidentinin mətbuat katibi Dmitri Peskov isə iddia edib ki, Moskva ilə Bakı arasında münasibətlər möhkəm təmələ malikdir, lakin hazırda çətin dövrünü yaşayır. "Həqiqətən də möhkəm təməl var, iki ölkənin maraq-

ardınca deyib ki, Azərbaycanda ruslara hörmət edilməsi çox vacibdir. O, Rusiyada da çox böyük Azərbaycan diasporunun yaşadığını xatırladı: "Azərbaycan diasporunun demək olar ki, bütün nümayəndələri qanuna tabe olan vətəndaşlarımızdır və burada layiqli hörmətə malikdirlər. Qanunları pozan və təndaşlar qanunla məsuliyyətə cəlb olunurlar".

Bəs Peskovun bu mesajını necə oxuyaq?

Millət vəkili Hikmət Babaoğlu mövzu ilə bağlı "Yeni Müsavat"a danışdı. Millət vəkili qeyd edib ki, son dövrlərdə Rusiyada Azərbaycana qarşı təşkil olunan anti-Azərbaycan kampaniyaları əslində neobolşevizm kimi qiymətləndirilməlidir: "Amma bolşevizmin sonunun necə olduğu və nə ilə sona çatdığı Rusiyada da, dünyada da hər kəsə məlumdur. Vaxtilə Rusiyada elm adamları hədəfə alınıb və bunun tarixi ənənəsi var. Knyaz Trubetskoydan tutmuş Nikolay Qumilyova, Anna Axmatovadan tutmuş Lev Qumilyova qədər elm və ədəbiyyat xadimləri təqiblərə məruz qalıblar. Bunun nəticəsi isə bu gün yalnızlaşan, mühərribə cəlb olunan və beynəlxalq siyasətdə yerini və rolunu itirən Rusiya olub.

Ona görə də istənilən öl-

inkar edə bilməz ki, 1805-ci ildə Qarabağ ruslar tərəfindən işğal edilib, 1813-cü ildə Azərbaycanın bir hissəsi yenidən ruslar tərəfindən işğal olunub. Və nəhayət, heç kəs inkar edə bilməz ki, 1920-ci il aprel 28-də 11-ci qırmızı ordu Bakını işğal etməklə Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinə son qoyub. Ona görə də bu tarixi faktları gizlətmək mümkün deyil və cəhd göstərmək də faydasızdır.

Dyukovun sözlərinə gəlincə, o özü rus işğalının nəticəsində ruslaşmış tatarlardır, türkdür. Ona görə də özünün assimilyasiya edilməsi ilə bağlı aşağılıq kompleksindən qurtulmaq üçün başqalarına hücum edir. Bunu psixoloqalizin banisi Freyd də qeyd edərək bildirir ki, assimilyasiya olunmuş etnik qruplar zamanla assimilyasiya edən dominant etnosu heyranlıq duymağa başlayır və onu daha çox müdafiə edir.

Baskakovun maraqlı bir kitabı var - "Türk əsilli rus soyadları". Böyük Baskakov öncə öz soyadını izah edərək yazır ki, "Mən tataram, amma ruslaşmış tataram. Mənim soyadımın mənası türk dilində "bas" - "kalk" - yeni basıb qaldırmaq, möhür deməkdir. Yeni möhürü basırsan və qaldırırsan". Maraqlıdır ki, Baskakov Dyukov soyadını da tatar fəsiləsi kimi izah edir

Azərbaycana qarşı aqressivliyinin altında əzilmişlik və assimilyasiya olunmuşluq kompleksi dayanır".

Hikmət Babaoğlu son zamanlar Rusiya-Azərbaycan münasibətlərindəki gərginliyin səbəblərini də şərh edib: "Məsələ ondadır ki, siyasətçilər daha çox soyuqqanlı davranmalıdırlar və Rusiyanın neobolşevik siyasətinə son qoymağı bacarmalıdırlar. Biz də ümid edirik ki, Rusiya prezidentinin köməkçisi Peskovun ifadə etdiyi fikirlər doğrudur - yeni dövlətlərarası münasibətlər həmişə düz və hamar olmur, burada enişlər və yoxuşlar olur. Hazırkı dövrdə Rusiya-Azərbaycan münasibətləri xeyli gərgindir və bu gərginliyin səbəblərini də Rusiya siyasi dairələri yaxşı bilirlər.

Düşünürəm ki, Rusiyada hələ də Rusiya-Azərbaycan münasibətlərini düzgün qiymətləndirməyi bacaran və bu münasibətlərin nə qədər vacib olduğunu anlayan siyasətçilər var. Və əmin olmaq istəyirəm ki, bu gərginliyin aradan qaldırılması üçün Rusiya tərəfi lazımi addımları atacaq. Biz də bu addımları gözləyirik. Çünki Azərbaycan öz tərəfinə düşən addımları atır və atmağa da hazırdır".

✎ **Xalidə GƏRAY,**
"Yeni Müsavat"

Həyat və yaradıcılığımızda Pitsunda dövrü

Zamin HACI
 zaminhaci@gmail.com

AYB sədri, sayın Anar müəllim haradasa intervü veribdir və ölkəmizdə yaradıcı insanların 7 birliyi olduğunu sayıbdır. Bunlar yazıçıların, rəssamların, bəstəkar, kinematografçıların, teatr xadimlərinin, memarların və aşiqlərin birlikləri imiş.

Nə demək olar, doğrudan da yaradıcı insanlar dövlət qayğısı ilə əhatə olunmuşdur. Təzəlikcə bir dostum hansısa rayondan, istirahət mərkəzindən şəkil göndərmişdi, orada küçənin bir tərəfində "Yazıçılar kotteci", o biri tayında "Bəstəkarlar kotteci" kimi lövhələr var idi. Hələ yadımda səhv qalmayıbsa, "Rəssamların bunqalosu", "Köşə yazarları üçün alaçıq" və sairə də ərazidə təşkil olunmuşdu.

Çox sevindirici haldır. Məsələn, mən dünən xəbər lentində baxdım, İmişli, Beyləqan icra hakimiyyətlərindən tutmuş banklara, dəmiryol və avtobus idarələrinə-cən hər bir qurum sayın qələm adamlarımızı milli mətbuatın 150 illiyi münasibətilə təbrik edir, müxtəlif tədbirlər keçirirdilər. Həmişə belə olmayıb ki? Vaxt var idi AXC-Müsavat cütliüyü dövründə jurnalistlərin eynəyini sındırırdılar. Biz özümüz bir dəfə qəzeti aparıb Zərdabının qəbrinin dibində basdırmışdıq. Elə rəhmətlik Zərdabının özünün 3 dəfə qəbrinin yerini dəyişiblər. Ancaq son 30 ildə qəbir yerində sabit qalır. Deməli, mətbuata diqqət artır.

Yaxud yuxarıda yaradıcı birliklərə dövlət qayğısından bəhs etdim, yadıma gəlir, bizim xalq yazıçılarından biri işğal dövründə məcburi köçkünlərin ağır həyatını təsvir edən roman yazmaq üçün məcbur olmuşdu Qara dənizin kurortlarına getsin. Nəticədə romanın axırında belə qeyd var idi: "Pitsunda". Ta "Biləsuvar çadır düşərgəsi", "Bərdə Qızılay çadırı", nə bilim, "Bəhrəmtəpədə kanalın qırağı" yazası deyildi ki, sayın Elçin müəllim? İndi isə, Allaha şükür, yazıçılarımız üçün Şabranda və başqa yerlərdə rahat kotteclər düzəldilib, orada əsərlərini yarada bilərlər. Pitsundaya getməyə ehtiyac qalmır. Hətta mən bir dəfə Novxanı tərəfdə "Barbados" çimərliyi gördüm. Bu yur. Karib dənizinə getmək lazım deyil ki. Hər yer əlimizin altındadır.

Ancaq maşınını xadimələrə və məktəbin digər zəhmətkeş kollektivinə yuduzduran (açığı, burada "yudurdan", yoxsa "yuduzduran" sözünü seçmək variantları arasında qaldım; bunun özü bizdə seçib-seçilmək hüquqlarının qorunduğunu ciddi şəkildə göstərməkdədir) direktorun ara yerdə işdən çıxarılması xəbəri qəlbimizi qüssə və kədərlə doldurmaqdadır. Məktəb direktoru bir günün, bir anın içində yetişmir. Onun formalaşması üçün uzun illər lazımdır. Nə qədər valideyn, uşaq-muşaq, yoxlama, konfrans, seçki, reket jurnalist, dilənçi, Yehova şahidi, qəssab, süpürgə satan, köşə yazarı, idman müəllimi, ATƏT-in müşahidəçisi üzü görməlisən. Ancaq sadəcə bir səbəb üzündən təcrübəli kadr işdən qovulur. Səbəb də bəri elmi, mədəni, maarif səbəbi ola. Maşını müəllimlərə yudurdan (indi bu variantı seçdim) direktor, valideynlərdən pul yığıb maşın alan qudurğan direktordan yaxşıdır. Hə də, götürək hamını maşın yuduzdurmağa görə işdən qovaq, görək sabah işçi tapa biləcəyikmi? İnsanların qədrini bilməliyik. Şair demişkən: "Gülü-rüxsarına qarşı, Gözümdən qanlı axar su. Həbibim, fəsl-i güldür bu, Axar sular bulanmazmı?"

"Oyuncaq" adlı köhnə bir fransız filmi var idi, orada idarənin müdiri işçiyə şalvarını çıxartdırırdı, sonra da töhmət edirdi, deyirdi ki, gəl görək indiki situasioda kim daha çox alçaqdır: səni biabır edən mən, yoxsa bu biabırçılığa razı olan sən. Yeni həmin kontekstdən (savadlı müəllif başqadır) yanaşsaq, direktorun maşınını yuyan xadimələr və müəllim kollektivinin heç günahı yox idimi?

Gəlin, bir-birimizə qarşı diqqətli olaq. Onsuz xarici düşmənlər çoxdur.

Ötən həftə ABŞ Prezidenti Donald Tramp Güney Qafqazla bağlı mühüm bir açıqlama verdi. Bildirdi ki, Azərbaycanla Ermənistan sülh müqaviləsi imzalamağa çox yaxındır. Bundan əlavə, Zəngəzur dəhlizi məsələsində Birləşmiş Ştatların qardaş Türkiyə ilə birgə prosesin içində olduğu da üzə çıxdı.

"Azərbaycan və Ermənistan son nəticədə razılığa gəlməyə kömək etmək səylərinə görə ABŞ Prezidenti Donald Trampa çox minnətdarıq". Bunu Prezident İlham Əliyev III Şuşa Qlobal Forumunun iştirakçıları ilə görüşündə bildirib.

"Onun (ABŞ prezidentinin - red.) beynəlxalq təhlükəsizlik üzrə daha qlobal məsələlərlə məşğul olmasına baxmayaraq, Cənubi Qafqazdakı şəraiti də özünün diqqət mərkəzində saxlayır. Əlbəttə, onun qələbəsi bir çox səbəbdən Azərbaycanda bizi çox sevindirir. Təbii olaraq, arzulayırıq ki, o, işini sona çatdırsın, "Vaşinqton bataqlığı"na gəldikdə, onu dibinə qədər qurutsun", - dövlət başçısı qeyd edib.

Ermənistanla sülh sənədini tezləşdirməyə gəlincə, Prezident ilkin mərhələdə onun paraflana biləcəyini istisna etməyib. Eyni zamanda sülh müqaviləsi üçün rəsmi Bakının iki şərtini bir daha yada salıb. Bu xüsusda Paşinyan hökumətini "ev tapşırıqları"na ciddi yanaşmağa çağırıb.

"Real danışıqlar 2024-cü ilin yanvarında başladı. Bizim hazırladığımız mətnin layihəsi üzərində iş getdi və razılaşdırıldı. Ermənistan iki bəndi əlavə etmək istəmirdi. Lakin prezident Donald Tramp seçkidə qalib gələn kimi onlar həmin iki bəndi əlavə etdilər. Ermənistan Konstitusiyasında dəyişiklik və Minsk Qrupunun buraxılması - bu iki məsələ həll edilən kimi sülh müqaviləsi imzalana bilər", - İlham Əliyev əlavə edib.

Bəs indi yolun harasında-yıq? Tramp həqiqətən də sülh prosesini sürətləndirə biləcəkmi? Rəsmi Bakı ona necə kömək ola bilər?

Bu arada, Paşinyanın mətbuat katibi Nazeli Baqdasaryan bildirib ki, Ermənistan və Azərbaycan həqiqətən sülh müqaviləsinin imzalanmasına yaxındır. Onun sözlərinə görə, Minsk Qrupunun ləğvi və ilkin imzalanma məsələsi fəal müzakirə olunur, lakin bütün detallar hələ razılaşdırılma mərhələsindədir. Eyni zamanda mətbuat katibi qeyd edib ki, Ermənistan regionda nəqliyyat əlaqələrinin tam açılmasında maraqlıdır.

"Minsk Qrupu mexanizmlərinin ləğvi və sülh sazişinin mümkün imzalanmasına gəlincə, bu, İrəvan üçün aydın gündəmdir, hazırda bunun hansı şəraitdə baş verə biləcəyi ilə bağlı fəal müzakirələr aparılır. Konstitusi-

Əliyevdən Paşinyana son "ev tapşırığı" - Ağ Evin o müjdəsi...

ABŞ prezidentinin açıqlaması İrəvanı son mesajları ciddi oxumağa çağırır; Tramp sülh prosesini sürətləndirə biləcəkmi?

ya məsələsinə gəlincə isə Paşinyan dəfələrlə bəyan edib ki, sülh sazişi imzalandıqdan sonra Konstitusiyaya Məhkəməsi bunu konstitusiyaya zidd hesab edərsə, onun özü Ermənistan Respublikasının Konstitusiyasına əlavə və dəyişikliklərin edilməsi təşəbbüsü ilə çıxış edəcək. O vaxta qədər bunun üçün heç bir əsas yoxdur, çünki Ermənistanın Konstitusiyaya Məhkəməsi 2024-cü il sentyabr tarixli qərarı ilə konstitusiyamızda heç bir ölkəyə qarşı ərazi iddialarının olmadığını müəyyən edib. Paşinyan hələ 2018-2020-ci illərdə Ermənistanın yeni konstitusiyasının qəbul edilməsinin zəruriliyi ilə bağlı müzakirələrə başlayıb və hazırda bu məsələ aktiv institusional müzakirə mərhələsindədir. Amma bu, Ermənistanın daxili gündəliyi məsələsidir və onun Azərbaycanla danışıqlara heç bir aidiyyəti yoxdur", - o bildirib.

Professor Qabil Hüseynlinin "Yeni Müsavat"a sözlərinə görə, ABŞ lideri bundan az əvvəl də tərəflərin sülh sazişini tezliklə imzalayacağına ümid etdiyini açıqlamışdı. Q.Hüseynli xatırladı ki, dövlət katibi Rubio da oxşar məzmununda bəyanatla çıxış etmişdi: "Son olaraq isə Əbu-Dabidə keçirilən 5 saatlıq görüşün təşkilində də Birləşmiş Ştatların rolu olub. Bunu Dövlət Departamentinin sözcüsü təsdiqləmişdi. Beləliklə, Rusiya danışıqlardan kənarda saxlanmaqdadır. Bu prosesin inkişaf etdirilməsi mümkündür. Əgər Bakı və İrəvan arasında etimad mühiti daha da irəlilərsə, növbəti görüşlər keçirilə bilər. Onsuz da Əbu-Dabidə tərəflər növbəti danışıqlara razılaşıblar. Odu ki, ABŞ-ın aşkar moderatorluğu olmadan, ikitərəfli danışıqlar formatında sülh prosesini irəliyə apara bilərik. Fikrimcə, Donald Tramp prezidentliyi dövründə dəstəyi davam etdirəcək. Ən azından Ukrayna böhranı Rusiyanın vasitəçisi kimi yaxınlaşmasına imkan verməyəcək. Bu da ABŞ üçün fürsət qazandırır. Azərbaycan və Ermənistan da moderatorsuz müzakirələrdə maraqlıdır".

Professor hesab edir ki, sülh mətnini paraflamaq əsas gözləntidir və ilin sonuna qədər istisna edilmir: "Bunu cənab Prezident də niyyət kimi söylədi. Ermənistanın da etirazı olmaz. Amma yekun sənədin gələn ilə, yaxud 2027-yə imzalanması gözlənilir. Çünki o vaxta qədər Paşinyan seçkiləri keçirməlidir, sonra Bakının iki məlum tələbini icra etməlidir. Sülh müqaviləsi asan proses deyil. Ortada 30 il davam etmiş münasibət, maraqlı tərəflər, müdaxilə edən kənar güclər var. Bu problemi tezliklə həll etmək üçün böyük problemlər aradan qalxmalıdır. Xüsusən də Paşinyan Ermənistanda böyük inqilab etməkdədir. Hər halda, biz tələsmirik. Azərbaycan suverenliyini bərpa edib və sülh sazişini də ən mükəmməl variantda imzalayacağıq. ABŞ isə buna qədər dəstəyi gücləndirəcək".

Siyasi şərhçi Asif Nərimanlı isə hesab edir ki, sülh sazişinin paraflanmasında əsas maraqlı tərəf Ermənistandır: "Paşinyan

bundan növbəti seçki kampaniyasında istifadə etmək niyyətindədir. Ermənistan hakimiyyətinin əsas niyyəti 17 maddəlik mətndən kənar müzakirə edilən məsələləri - konstitusiyanın dəyişdirilməsi, Zəngəzur dəhlizinin açılması, Minsk Qrupunun de-yure buraxılması və s. arxa fona keçirməkdir. Bunu anlayan rəsmi Bakı iki tələbdə - konstitusiyanın dəyişdirilməsi, Minsk Qrupunun buraxılması məsələsində ısrar edir. Lakin sazişin paraflanması masada müzakirə edilirsə, bu, tərəflərin mövqelərində yaxınlaşma olduğu ehtimalını da gücləndirir. Və "sülh sazişinə dair "ilkın razılaşma" variantı hansı halda mümkün ola bilər" sualını aktuallaşdırır".

Onun fikrincə, Ermənistan Zəngəzur dəhlizinin Azərbaycana Naxçıvana maneəsiz çıxışının təmin edilməsi ilə açılması üzərində üçüncü tərəflərin zəmanəti ilə öhdəlik götürür: "Paşinyanın son açıqlaması - Ermənistanın "outsorsinq" təcrübəsinin olduğu və bunun ölkənin suverenliyini məhdudlaşdırmadığı haqda dedikləri dəhlizin "Amerika variantı" ilə açılmasına loyallaşdırırlar".

Emil SALAMOĞLU, "Yeni Müsavat"

Xəbər verildiyi kimi, iki gün qabaq paytaxt Kiyev daxil, Ukraynanın bir sıra vilayətləri Rusiya ordusu tərəfindən yenə kütləvi hava hücumlarına məruz qalıb. Kiyevin mərkəzi Şevçenko, Salomonsk, Qolosevski, Darnitsa və digər rayonlarında ciddi dağıntılar var. Ölənlər və yaralananlar var.

Raket zərbəsi Azərbaycan səfirliyinin binasının ətrafında olan tikililərə də endirilib. Həm də bu, ilk belə hal deyil.

Bakı-Moskva münasibətlərindəki gərginliyi nəzərə alsaq, bunu Azərbaycana qarşı dolayı təhdid və ya təxribat saymaq olarmı?

Azərbaycan Müdafiə Nazirliyinin hərbi polisinin keçmiş rəisi, polkovnik Rövşən Məhərrəmov hesab edir ki, bütün bunlar təsadüfi deyil: “Son günlər Rusiya ilə Azərbaycan arasında gərginliyin artdığı məlumdur. Şimal qonşumuzda Azərbaycan diasporasına, vətəndaşlarımıza qarşı təzyiqlər durmadan güclənir. Həmvətənlərimiz zorakılığa məruz qalır, iki nəfərimiz döyülərək qətlə yetirildi. Haqlı olaraq, bütün bunlara qarşı Azərbaycanın reaksiyası çox sərt oldu. Xarici İşlər Nazirliyimiz Rusiya səfirinə nota da verdi. Bir sözlə, xoşagəlməyən böyük bir durum yaranıb. Rusiyada yayımlanan verilişlərdə ölkəmizə qarşı aqressiv mövqelər sərgilənir. Solovoyovun verilişində Kiyevdəki Azərbaycan səfirliyinin vurulması dilə gətirilib. Hesab edirəm ki, bu, təsadüfi deyil. Bunu bilərəkdən edirlər. Hələ ki səfirliyə zərbə endirmirlər, amma səfirliyin yaxınlığındakı binalara zərbələr endirirlər. Bu da Putin hakimiyyəti və onun ordusunun

dəst-xəttidir. Artıq bu çağırışları rus politoloqları açıq şəkildə edirlər. Hesab edirəm ki, bu, Azərbaycana qarşı növbəti təhiddir. Bilirsiniz ki, son olaraq, III Şuşa Forumunda cənab Prezident açıq şəkildə Rusiyanın işğalını pislədi, Ukraynanın işğalı barəsində ukraynalı jurnalistin sualına “işğalla barışmayın” cavabını verdi. Eyni zamanda Yelena Kurbanovanın Azərbaycan rəhbərinə öz ordusunun simvolunu verməsi rus mətbuatını ayağa qaldırıb. Ölkəmizə qarşı haqsız hücumlar edirlər. Onların endirdiyi zərbələr, sadəcə, bir təhiddir. Düşünürəm ki, bu proseslər tək bununla yekunlaşmayacaq. Ehtimal edirəm ki, ruslar öz çirkin əməllərindən əl çəkməyəcəklər. Bu günləri mövzu ancaq və ancaq Azərbaycandır. Rəsmi Bakı öz sərbəst siyasətini aparır. Dövlət başçısı xalqı adından öz mövqeyini bildirir, həm Ukrayna, həm də vurulan Azərbaycan təyyarəsi ilə bağlı. Bu günə qədər də ruslar Azərbaycan təyyarəsini vurduqlarını etiraf etmirlər. Bu barədə cənab Prezident son çıxışında qəti mesajını verdi”.

AMİP Ali Məclisinin sədri, politoloq Rəşad Bayramov Rusiyanın Azərbaycanla bu tonda danışımasının heç bir fayda verməyəcəyini düşünür: “Rusiyanın xüsusilə son vaxtlar Ukrayna ərazisinə hava zərbələrinin

Kiyevdə səfirliyimiz ətrafına raket zərbəsi - təsadüf, yoxsa təxribat...

Respublika hərbi polisinin keçmiş rəisi həyəcan təbili çaldı; Rusiya tərəfi əndazəni aşmağa davam edir

sayını artırdığı müşahidə olunur. Ukraynaya Qərbdən gələn dəstəyin artırılması ilə bağlı aparılan danışıqlar fonunda Rusiya hücumlarının intensivliyini artırıb və Tramp tərəfindən Rusiyaya verilən müddət çərçivəsində maksimum daha çox əraziləri nəzə

rətə götürmək istəyir. Məlumdur ki, Tramp Rusiya üçün olduqca ağır nəticələrə səbəb ola biləcək yeni sanksiyalar paketini təsdiqləyə biləcəyini demişdi və Rusiyaya altmış gün vaxt vermişdi. Vaxt gedir, Rusiya isə bütün hücumlarına baxmayaraq istənilən nəticə

ni əldə edə bilmir. Ona görə də artıq mülki və hərbi obyekt ayrımı etmədən hara gəldi zərbələr endirir. Konkret Kiyevdəki səfirliyimizin ətrafının hədəfə alınmasına gəldikdə isə bu hal ilk dəfə deyil ki, baş verir. Bu cür zərbələrin Azərbaycanla münasibətlərdə

gərginlik olduğu anlara təsadüf etməsi isə onu göstərir ki, səfirliyimizin yerləşdiyi ərazi təsadüfən seçilməyib. Əgər təsadüf olsaydı, Rusiya, məsələn, ABŞ və ya Böyük Britaniya səfirliklərinin yaxınlığındakı əraziləri də hədəfə alardı. Amma bu baş vermir. Baş vermirsə, demək ki, səfirliyimizə yaxın ərazinin hədəfə alınmasında da təsadüf ehtimalı olduqca azdır. Rusiya bununla mesaj verməyə cəhdlər edir. Hər bir ölkənin səfirliyinin həmin ölkənin ərazisi olaraq qəbul edildiyini nəzərə alsaq deyə bilərik ki, Rusiya bu addımla bizi hədəfə ala biləcəyinə dair xəbərdarlıq edir. Amma Rusiyanın nə düşünməsindən asılı olmayaraq Azərbaycanla bu şəkildə təzyiq dili ilə danışması heç bir fayda verməyəcək. Bu şəkildə davranışlar onsuz da hər keçən gün beynəlxalq birlikdən təcrid olunan Rusiyanı daha da ağır duruma salır”.

□ **Cavansir ABBASLI,**
“Yeni Müsavat”

Əməyə verilən qiymət hər zaman xoşdur. Bir yaşa çatırsan, “qocalar və gənclər” əbədi intriqası zəminində keçmişinə ağzı büzənlər, xidmətini, fəaliyyətini inkar edənlər olur, dövlət səviyyəsində təltif isə “indiyə qədər nə etmişən ki” sualına sanballı cavab verir.

Xəlil KAZIMLI

idi”, “sən bu ada çoxdan layiq idin” desələr də, adam özü bilir ki, ortada ali iradə olmasa, bu, baş tuta bilməzdi.

Bu işdə rolu olanlar var. Başda Prezident İlham Əliyev olmaqla onların hamısına, eləcə də 40+ illik yol yoldaşım Rəuf Arifoğluna təşəkkürlərini bildirirəm və bu mükafatı 30 illik jurnalist fəaliyyətimin qiyməti hesab edirəm.

Bilənlər bilir, qələmim əsasən tənqiddə, sorğulamağa meyllidir. Bu, görülən yaxşı, fenomenal işləri, şitini-şorunu çıxarmadan təqdir etməyi istisna etmir.

Ümumiyyətlə, bir məmurun gördüyü işə görə təriflənməsi haqqında belə bir zarafat var ki, bu, təxminən bankomatdan pul çıxarılanda sonra ona təşəkkür etmək kimi bir şeydir.

Yeni məmur dövlət vəzifəsi tutursa, buna görə yüksək məbləğli maaş alırsa, dövlət qulluqçusu olmağın üstünlüklərindən istifadə edirsə, üzərinə düşən vəzifəni icra etməyə borcludur. Buna görə ona minnətdarlıq etmək və onu tərifləmək lazım deyil.

Bir də var, xalqının son 200 illik tarixində ard-arda sıralanan məşhurluqlar, itkilər seriyasını durduran biri olsun və bu fenomenal xidmət təqdir edilsin. Onda da mütləq əbədi tən-

Belə regionda, bu cür dövrəndə jurnalist olmaq...

qidçilərin bir neçəsi irəli durub “satılıb” damğası yapışdıracaq. Məmləkətdə xarici dövlətlərdən maaş və ənam alanların öz dövlətindən mükafat alanları gözüqıpqıq etdiyi zamanlar vardır.

Azərbaycan gənc dövlətdir, çoxsaylı problemlərin içindədir və bu problemlərin bir çoxu 200 illik müstəmləkə həyatı yaşamağımızdan, oturuşmuş demokratik sisteme, dinc hakimiyyət dəyişikliyi mexanizminə malik olmamağımızdan doğur. Qırx yaz, qırx bir yaz, proses öz axarıyla gedir. Jurnalistlər ağızları ilə quş tutsalar da, bu prosesi nə sürətləndirir, nə ləngidə bilərlər.

Ona görə də özlərini bir kənara çəkərək, ölkənin ümdə problemlərinin həllini yalnız və yalnız jurnalistlərin kütləvi şəkildə vicdanlı olmasından və “düzü-düz, əyrini-əyri” yazmalarından asılı olduğunu düşünənlər yanılırlar. Elə şey olmayacaq. Daşın altında hamının əli olmalıdır.

Zaman ötdükcə anlaşırsan ki, ən azı üç böyük dövlətin kəşfiyyat strukturlarının bu ölkənin əhalisinin mühüm bir kəsimini ələ almaqla ölkədə ciddi vətəndaş qarşıdurması yaratmaq, onun əsaslarını sarsıtmaq, gənc dövləti öz satelliitlərinə çevirmək cəhdinin bariz olduğu bir dövrdə yaşamaq və jurnalist olmaq necə çətinidir. Çox şeyə gücümüz çatmasa da, ən azı ölkəmizə, dövlətimizə diş qıcadanların yanında olmadıq, qarşısında olduq.

Bu fikrə etiraz edənlər varsa, qonşuluqdakı iri dövlətlərlə, eləcə də bəzi Avropa dövlətləri ilə ölkəmizin arasındakı gərginləşmələrin inkişaf dinamikasına nəzər yetirsinlər. Ölkə bir ara xarici dövlətlərə işləyənlerle qaynaşdı.

Ancaq bu, o demək deyil ki, potensial xarici təhlükə ölkədə haqq-ədalətin bərqərar olumasını istisna edir. Xeyr, istisna etmir, amma mane olur və bu baryerləri aşmaq lazımdır.

Belə bir mühitdə hamının xoşuna gələn jurnalist olmaq,

hamının təqdir etdiyi yazılar yazmaq çətinidir, hətta mümkün deyil. Jurnalist araşdırma aparır, bir obyektiv yazı yazır, mütləq irançılar ona ağız büzür. Onlar razı qalanda ruspəstlər hiddətlənirlər. İran və Rusiya tərəfdarlarını məmnun edən bir yazı mütləq avropapərestlərdə etiraz doğurur. Hələ bunun qardaş ölkələrlə inteqrasiyaya önəm verən və milli mənafə platformasından çıxış edənləri var.

Ona görə də bu ölkədə “əsl jurnalist nədən və necə yazmalıdır” sualının gerçək cavabı yoxdur. Aydın məsələdir ki, yerli bazlıq və tayfabazlığa, korrupsiya və rüşvətxorluğa haqq qazandırmaq, dövlət büdcəsini talayanları mələk kimi təqdim etmək olmaz. Bu, vicdanlı jurnalistlər üçün qırmızı xəttidir.

Amma bir qırmızı xətt də var. Bir sıra xarici dövlətlərin kəşfiyyat orqanları ölkədəki neqativ halları yerli jurnalistlərin qələmi ilə ifşa etdirərkən,

bundan öz mərkətili məqsədləri, alverləri üçün yararlanırlar, ortalığı qarışdırırlar, su bulandırırırlar. Ən pisi odur ki, onlar əməllərindən yararlandığıları gənc jurnalistləri yarıyolda buraxır, onları sona qədər və effektiv şəkildə müdafiə etmirlər.

Hazırda o cür jurnalistlərin bir xeylisi həbsdədir. Onlar fərqi nə varmadan xaricdə təsis edilmiş media orqanında çalışıb, maaş alıblar, bir çoxu, sadəcə, öz işini görüb. Bu həmkarlarımız fərqli və humanist yanaşmanı haqq edirlər.

Milli mediamızın 150 illik yubileyi günlərində onları aramızda görmək xoş olardı. Çoxu gəncdir. Onlar yaşda olanda biz də elə bilirdik ki, eyzən demokratiya və insan haqlarından danışan xarici dairələrin yeganə dərdi Azərbaycanı demokratik və azad ölkə etməkdir. Amma proseslər getdikcə gördük ki, öz işlərinə gələndə insanları, eləcə də demokratik prinsip və dəyərləri necə ayaqaltı edirlər.

Təvazökar adamların işi ləp çətinidir, indiyə qədər etdiklərini dilə gəlməyə utanırlar, haqları verilməyə də, dava salmırlar, addan-zaddan ötrü heç kimlə üz-göz olmaq istəmirlər.

Amma lovgalar xidmətlərini beş qat artıq təqdim edə, lazım olduğundan da yüksək dəyər qazana bilirlər. Həyat belədir, nə etmək olar? Hər sahədə lovgalar təvazökarlardan bir addım öndədir.

Ona görə də yazı-pozu əhli təvazö çərçivəsindən çıxmadan hansısa bir mükafat, təltif qazanırsa, bu diqqətdən məmnun olur, illərlə çəkdiyi zəhmətin boş getmədiyini anlayır.

25-dən artıq həmkarımın “Əməkdar jurnalist” fəxri adı ilə təltif olunduğu siyahıda ad-soyadımı (imzamı) görmək xoş oldu.

Dostlar və oxucularımla nə qədər “bu, sənin halal haqqın

Azərbaycanda ət qiymətlərinin yüksəlməsi fonunda heyvan sayının azalması davam etməkdədir. Dövlət Statistika Komitəsinin məlumatına əsasən, 2025-ci il iyulun 1-nə ölkədə 2,45 milyon baş iribuynuzlu mal-qara olub. Bu, ötən ilin eyni dövrü ilə müqayisədə 2 faiz azalma deməkdir.

Eyni dövrdə qoyun və keçilərin sayında daha yüksək azalma qeydə alınıb: ötən ilin birinci yarısındakı 7.1 milyon başa qarşı bu ilin eyni dövründə 6.9 milyon baş.

Heyvan sayının azalmasına rəğmən ölkədə ət istehsalının artdığı bildirilir. Rəsmi statistikaya əsasən, 2025-ci ilin yanvar-iyun aylarında kənd təsərrüfatının ümumi məhsulunun faktiki qiymətlərlə dəyəri 6 milyard 640,0 milyon manat təşkil edib. Bunun 3 milyard 473,1 milyon manatı heyvandarlıq, 3 milyard 166,9 milyon manatı bitkiçilik məhsullarının payına düşür. Əvvəlki ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə kənd təsərrüfatının ümumi məhsulu 1,4 faiz, o cümlədən heyvandarlıq məhsulları istehsalı 1,0 faiz, bitkiçilik məhsulları istehsalı 1,8 faiz artıb. İlk yarımda quş əti də daxil olmaqla diri çəkiddə 293,5 min ton ət, 1137,4 min ton süd, 1217,3 milyon ədəd yumurta istehsal olunub. 2024-cü ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə yumurta istehsalı 2,4 faiz, ət istehsalı 1,1 faiz, süd istehsalı 0,3 faiz artıb.

Iyulun ötən dövründə ölkədə mal və qoyun ətinin qiymətində bahalaşma müşahidə olunub: hər kiloqramda 1 manat. Bu prosesin səbəbləri arasında mövsümi amillər - turist axını ilə bağlı tələbatın artması, eyni zamanda dünya bazarından qaynaqlanan təsir, ölkədə mal-qoyun sayının azalması, heyvandarlıqda maya dəyərinin artması və digərləri var.

Rəsmi statistikadan aydın olur ki, 2024-cü il ərzində Azərbaycanda mal və qoyun ətinin qiyməti davamlı olaraq artım nümayiş etdirib. Eyni proses global bazarlarda da müşahidə olunub. BMT Kənd Təsərrüfatı və Ərzaq Təşkilatının hesablamalarına əsasən, 2024-cü ilin yekununda global ət qiymətləri indeksi orta hesabla 117,2 bənd təşkil edib ki, bu, 2023-cü ildən 3,1 bənd (2,7 faiz) çoxdur.

FAO-nun Ət Qiymətləri İndeksi bu ilin iyununda orta hesabla 126,0 bənd təşkil edib ki, bu da may ayına nisbətən 2,6 bənd (2,1 faiz) və bir il əvvəllə müqayisədə 7,9 bənd (6,7 faiz) artım və yeni rekord deməkdir. Bahalaşmaya quş əti istisna olmaqla, bütün növ ət növlərinin qiymətlərinin artması səbəb

Azərbaycanda mal-qoyun sayı azalır: heyvandarlığın inkişafına daha təsirli dəstək zərurəti qeyd olunub

olub. Qlobal bazarlardakı bu bahalaşma Azərbaycandakı qiymətlərə artırıcı təsir göstərir.

Ölkədə heyvan sayının azalması xaricdən ət və diri heyvan idxalının artması ilə müşayiət olunur. 2024-cü ildə Azərbaycana 129 milyon 556 min dollar dəyərində 58 689 ton ət idxal olunub. Dövlət Gömrük Komitəsinin statistikasına əsasən, ət idxalı illik ifadədə dəyər ifadəsi ilə 49,4 faiz, miqdar ifadəsi ilə 41 faiz artıb. 2023-cü ildə Azərbaycana 86 milyon 739 min dollar dəyərində 41 708 ton ət idxal olunmuşdu.

Bu ilin altı ayında isə ölkəyə 47 milyon 181.29 min dollar dəyərində 22 396.46 ton ət idxalı qeydə alınıb. Bu, ötən ilin eyni dövrü ilə müqayisədə dəyər baxımından (2024-cü ilin yanvar-iyununda 58 milyon 620.79 min dollar) 19,5 faiz, miqdar baxımından isə (26 465.93 ton) 15,4 faiz azalma deməkdir.

Maraqlıdır ki, son illərdə Azərbaycanda ət istehsalında mühüm paya malik diri heyvan idxalında ötən il ciddi azalma qeydə alınıb. Belə ki, rəsmi statistikaya əsasən, Azərbaycana 2023-cü il ərzində rekord sayda diri qoyun idxal olunub: 25 milyon 102,97 min dollar dəyərində 320 543 baş. 2022-ci il ərzində bu idxal 15 milyon 901,2 min dollar dəyərli 194 562

baş olmuşdu. Diri iribuynuzlu mal-qaranın idxalı isə 2022-ci ildəki 41 997 başdan 2023-cü ildə 86 520 başa çatıb. 2024-cü ildə diri qoyun idxalı 181 823 başa (18 milyon 86,95 min dollar), diri ətlik mal-qara idxalı isə 54 485 başa (48v milyon 908,32 min dollar) qədər azalıb. Bu ilin beş ayında həm diri qoyun, həm də diri mal-qara idxalında ciddi artım var. Belə ki, yanvar-mayda ölkəyə 4 milyon 659,86 min dollar dəyərində 37 494 baş diri qoyun, 34 milyon 50,49 min dollar dəyərində 42 179 baş diri ətlik iribuynuzlu heyvan idxal edilib. Diri qoyun idxalı ötən ilin eyni dövrü ilə müqayisədə dəyər baxımından 8,4 dəfə, miqdar baxımından 6,7 dəfə, iribuynuzlu heyvan idxalı isə hər iki halda 2,5 dəfə artıb.

Əsasən Rusiya və Gürcüstandan mal-qoyun idxalı son illərdə qazanclı biznes kimi inkişaf etməkdədir: 3-6 aylıq mal-qoyun getirilərək Azərbaycanda müəyyən müddətdə böyüdüldür, kökəldilir və etliyə verilir. Bu idxalın sayəsində Azərbaycanda mal-qoyun sayının ildən-ilə azalmasına baxmayaraq, ət istehsalında azalma olmur. Doğrudur, istehsalın artım sürəti tələbat artımını qarşılamır, amma azalma da qeydə alınmır.

Azərbaycanda kənd təsərrüfatı istehsalı dövlət tərəfindən ölkənin ərzaq bazarı

nın idxaldan asılılıq səviyyəsinin azaldılması hədəflənərək subsidiyalasdırılsa da, uzun illərdir bu hədəfə çatılması baxımından real nəticələr əldə olunmayıb. Rəsmi ərzaq balansına əsasən 2023-cü ildə Azərbaycan mal əti ilə özünü 88,4 faiz, qoyun əti ilə 95 faiz, toyuq əti ilə 81,7 faiz, süd və süd məhsulları ilə 84 faiz. Bu dövr ərzində yalnız quş əti və yumurta ilə təminatda idxaldan asılılıq azalıb, yumurta istehsalı daxili tələbatdan yüksək həddə çatıb.

Hər il ümumilikdə ərzaq təhlükəsizliyinin təminatı məqsədilə dövlət büdcəsindən külli miqdarda vəsait ayrılır. Cari ildə dövlət büdcəsindən kənd təsərrüfatı sahəsi üçün 1 milyard 203 milyon 805 min 845 manat ayrılması nəzərdə tutulur. Bu vəsaitlərin mühüm bir hissəsi ölkənin ərzaq təhlükəsizliyinin təminatı üçün yönəldilir. Belə ki, büdcə sənədinə əsasən, 2025-ci ildə dövlət büdcəsindən Azərbaycanda ərzaq təhlükəsizliyi tədbirləri üçün 527.5 milyon manat vəsait proqnozlaşdırılıb ki, bu da 2024-cü illə müqayisədə 24,6 milyon manat və ya 4,9 faiz çoxdur. Büdcə layihəsində qeyd olunur ki, ərzaq təhlükəsizliyi tədbirləri üçün ayrılmış vəsait hesabına fermerlərə kənd təsərrüfatı istehsal vasitələrinin alınmasına sərf olunan xərclərin bir hissəsini

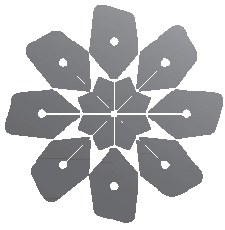
kompensasiya etmək məqsədilə bitki becərilən sahənin hər hektarına görə verilən əkin, tədarükçülərə təhvil verilən bitkiçilik məhsulunun hər tonuna görə verilən məhsul, sertifikatlı 1-ci və 2-ci reproduksiya toxum və tinglərin satışına görə verilən toxum, yerli heyvanların cins tərkibinin yaxşılaşdırılması, yüksək məhsuldar genetik potensialı olan heyvanların baş sayının artırılması məqsədilə süni malyalanma yolu ilə alınan hər bir sağlam buzova görə verilən heyvan, Azərbaycan Respublikasında istehsal edilib tədarükçülərə təhvil verilən yaş baramanın hər kiloqramına görə verilən barama subsidiyalarının, habelə lizinqə verilən və lizinq yolu ilə satılan texnikalara, suvarma sistemləri dəstəyə və damazlıq heyvanların alınması üçün kənd təsərrüfatı istehsalçılarının dövlət büdcəsinin vəsaiti hesabına verilən güzəştlərin, kənd təsərrüfatı sahəsində digər tədbirlərin maliyyələşdirilməsi nəzərdə tutulur.

Hesablama Palatasının heyvandarlıq sahəsində 2021-2023-cü illəri əhatə edən və damazlıq heyvandarlıq sahəsinə dövlət dəstəyinin səmərəliliyinin və nəticəliliyinin qiymətləndirilməsi məqsədi daşıyan nəzarət tədbirləri heyvan subsidiyaları üzrə ümumilikdə 3,3 milyon manat məbləğində vəsa-

itin nəticəsiz və səmərəsiz xərcləndiyini üzə çıxarıb. Palata heyvandarlıq sahəsində bir sıra başqa problemlər də qeydə alıb: "Heyvandarlığın təbii (ənənəvi) yem bazasının (örüş sahələrinin) azalması ilə yanaşı yonca əkin sahələrinin becərilməsi üçün verilən əkin subsidiyasının da davamlı olaraq azalması bu sahəni təşviq etməyərək ot istehsalını azaltmaqla heyvandarlıq təsərrüfatlarının yem xərclərinin artmasına səbəb olub, nəticə etibarilə yem bazasının məhdudluğu şəraitində damazlıq heyvanların dəyəri üzrə maliyyələşdirilmiş güzəştlərin və süni malyalanma yolu ilə doğulmuş buzovlara görə verilən subsidiyaların səmərəliliyi və nəticəliliyi mənfəətlərə məruz qalıb.

2019-2023-cü illəri əhatə edən məlumatlara əsasən, 5 illik dövr ərzində iribuynuzlu və xırdabuynuzlu heyvanların diri halda idxalı 68,4 faiz artıb, ət halında idxalı müəyyən intervallarda olmaqla kəskin fərqlənməyib, ölkə əhalisinin sayının 200 min nəfərdən çox artımı şəraitində mal, qoyun, keçi ətinin və ət məhsullarının adambaşına düşən illik istehlakı sabit qalıb, ölkədə iri və xırdabuynuzlu heyvanların sayının 11,7 faiz azalması şəraitində mal, qoyun və keçi əti istehsalı 8,3 faiz artıb ki, bu da ölkədə xırdabuynuzlu diri halda idxal edilən heyvanların kəsimi hesabına ödənilməsi səviyyəsinin nə qədər yüksək olduğunu göstərməklə xaricdən xəstəliklərin ölkəmizdə yayılma risklərinin artması, damazlıq heyvandarlıq sahəsində irəliləyişlərə nail olunmaması və idxaldan asılılığın azaldılmamasından xəbər verir".

Ölkədə dünya praktikasına uyğun iri heyvandarlıq təsərrüfatlarının yaranması prosesi xeyli ləng gedir: Dövlətin dəstəyi olsa da, sahibkarlar yerli istehsalı artırmaqdan daha çox əvəzə keçməyə üstünlük verirlər. Belə görünür ki, bu sahədə dövlətin əlavə və daha təsirli stimullaşdırma mexanizmlərinə ehtiyac var.

**Azərbaycan
Respublikasının
Medianın İnkişafı
Agentliyi**

**Azərbaycanın dövlətçilik
tarixinin, milli adət-ənənələrinin,
elm və mədəniyyətinin təbliği**

1875

-ci il iyulun 22-də Həsən bəy Zərdabının təşəbbüsü ilə nəşrə başlayan "Əkinçi" qəzeti ilə Azərbaycanın milli mətbuat tarixi başladı. Bu, bir qəzetin doğuluşu olmaqla yanaşı, həm də bir xalqın mədəni intibah yolunda atdığı cəsarətli və tarixi bir addım idi. Beləliklə, həmin gündən etibarən mətbuat milli kimliyimizin, ziyalılıq ənənəmizin və ictimai düşüncəmizin aparıcı dayacağına çevrildi.

Bu gün - 150 il sonra, "Əkinçi"nin alovlandığı marifçilik və vətənpərvərlik ideyası daha güclü şəkildə yaşayır və inkişaf edir. 2024-cü ildə milli mətbuatın 150 illik yubileyi ölkədə dövlət səviyyəsində, xüsusi təntənə ilə qeyd olunur. Bu, milli düşüncə tariximizin, informasiya suverenliyimizin və söz azadlığı uğrunda aparılan mübarizənin zirvəsidir.

Məlum olduğu kimi, "Əkinçi" qəzeti cəmi 56 dəfə nəşr olunub. Lakin onun təsiri və əhəmiyyəti bir əsrlik yolun manyakı oldu. Zərdabi yazırdı: "Xalqı oyatmaq üçün ona danışmaq, anlatmaq, göstərmək lazımdır". O, bunu mətbuatla et-

di. "Əkinçi" xalqın dili ilə danışdı, onun dərfini ifadə etdi, arzularını dilə gətirdi. Bu qəzet cəmiyyət üçün bir güzgü oldu, sadəcə, göstərməklə kifayətlənmədi, istiqamət də verdi. Maarifçilik hərəkatının, milli oyanışın və mədəni dirçəlişin təməlinə dayandı.

Onun açdığı yolu "Ziya", "Kəşkül", "Şərqi-Rus", "İrsad", "Həyat", "Molla Nəsrəddin", "Açıq Söz" və "Azərbaycan" kimi nəşrlər davam etdirdi. Bu qəzet və jurnalların ətrafında formalaşan Cəlil Məmmədqu-luzadə, Üzeyir Hacıbəyli, Məhəmməd ağa Şahtaxinski, Ömər Faiq Nəmanzadə kimi maarifçilər, təkcə yazıçı və jurnalist deyildilər, onlar həm də milli ideologiyanın, ictimai vicdanın və milli mübarizənin bayraqları idilər.

Hər kəsə məlumdur ki, 1920-ci ildən sonra sovet dövründə mətbuat ciddi ideoloji nəzarətə tabe edildi. Lakin buna baxmayaraq, milli mətbuat ənənəsi tamamilə sönmədi. Xüsusilə 1950-80-ci illərdə "Ədəbiyyat və İncəsənət", "Azərbaycan", "Kommunist", "Ulduz", "Azərbaycan gəncləri" kimi nəşrlər vasitəsilə yazıçılar və jurnalistlər üstüörtülü şəkildə milli dəyərləri qorumağa, xalqın yaddaşını diri saxlamağa çalışdılar.

Azərbaycan müstəqillik əldə etdikdən sonra isə xüsusilə Ümummilli lider Heydər Əliyevin 1991-ci il 5 iyul tarixli Fərmanı ilə 22 iyulun Milli Mətbuat Günü elan olunmasından sonra mətbuat tamamilə yeni bir mərhələyə qədəm qoydu. Sən-zuranın aradan qalxması, informasiya azadlığının hüquqi zəminə keçməsi media sahəsində böyük sıçrayışlara səbəb oldu. Yüzlərlə qəzet, jurnal, informasiya agentliyi və onlayn platformalar fəaliyyətə başladı. Azərbaycan bu dövrdə Cənubi Qafqaz regionunda ən müasir media infrastrukturuna malik

ölkəyə çevrildi.

Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi dövründə isə media siyasəti daha da institusional və sistemli şəkildə inkişaf etdirildi. Jurnalistlərin mənzil və sosial təminat məsələləri dövlət tərəfindən dəstəkləndi, Media Şurası gücləndirildi, 2021-ci ildə Medianın İnkişafı Agentliyi yaradıldı. Bu qurum media subyektlərinin maliyyə müstəqilliyinin və peşəkarlığının artırılması üçün mühüm layihələrə imza atdı.

XXI əsrdə media yalnız xəbər ötürən vasitə deyil, həm də informasiya təhlükəsizliyinin müdafiə qalasına çevrilib. Rəqəmsal texnologiyalar, sosial media, süni intellekt - bütün bunlar jurnalistikaya yeni tələblər qoyur. 2022-ci ildə qəbul edilən "Media haqqında" Qanun da məhz bu çağırışlara cavab vermək məqsədi daşıyır. Qanun informasiya məkanında milli maraqların qorunması, şəffaflıq və peşəkarlığın artırılması üçün əhəmiyyətli hüquqi bazadır.

Milli mətbuatın 150 illiyi münasibətilə 2024-cü ildə Xankəndidə keçirilən III Şuşa Qlobal Media Forumu Azərbaycan informasiya tarixində əlamətdar hadisəyə çevrildi.

mizin nələrə qadir olduğunu əyani şəkildə görməlidirlər", - deyə o qeyd edib.

Milli Məclisin deputatı Naqif Həmzəyev isə bildirib ki, Azərbaycanın xarici vətəndaşlara Qarabağ və Şərqi Zəngəzur ərazilərinə səfər etmək imkanı verməsi tarixi əhəmiyyətə malikdir: "Bu qərar Qarabağ və Şərqi Zəngəzurda turizmin inkişafına güclü təkan verəcək. Yeni iş yerlərinin yaranacaq. Sahibkarlıq imkanları genişlənəcək. İnfrastruktur daha da yaxşılaşacaq. Əhəlinin məşğulluq səviyyəsinin artması müşahidə olunacaq. Gəlir səviyyəsinin yüksəlməsi baş verəcək. Həyat keyfiyyəti artacaq".

Millət vekili vurğulayıb ki, Qarabağ və Şərqi Zəngəzur zəngin tarixi-mədəni irsi, bənzərsiz təbiəti və strateji coğrafi mövqeyi ilə turizm sektorunda böyük potensial daşıyır. "Bu ərazilərin təkcə qədim tarix abidələri deyil, həm də müasir inkişaf nümunələri ilə zənginləşməsi regionu xarici səyyahlar üçün cəlbedici edir. Bu qərar Azərbaycanın postmünaqişə dövründə tarix-mədəniyyət turizmi sahəsində yeni imkanlar açması baxımından strateji əhəmiyyət daşıyır. Xarici səyyahların bu ərazilərə səfəri həm regional iqtisadiyyatın canlanmasına, həm də beynəlxalq səviyyədə Azərbaycanın turizm brendinin güclənməsinə xidmət edəcək", - deyə N.Həmzəyev fikrini tamamlayıb.

Prezident İlham Əliyevin çıxışı təkcə jurnalistlərə deyil, ümumilikdə media siyasətinə verilən ən yüksək dəyərin ifadəsi oldu. Onun "Azərbaycan mediası dövlət maraqlarını qorumağa qadirdir, təkcə müdafiə etmir, hücumda da keçir" sözləri həm mediamıza etimad, həm də strateji tapşırıq idi.

Dövlət başçısı informasiya müharibəsində medianın rolunu xüsusi vurğuladı: "Bizim media işçilərinin əhatə dairəsi nə qədər geniş olarsa, ölkə haqqında bir o qədər dolğun və ədalətli məlumat dünya ictimaiyyətinə çatdırılsın". Süni intellekt və saxta xəbərlərlə mübarizə isə bu gün media qarşısında duran əsas vəzifələrdən biri kimi təqdim olundu.

Beləliklə, 150 il əvvəl Həsən bəy Zərdabının "Əkinçi" ilə yandırdığı maarifçilik çırağı bu gün artıq güclü bir fənərə çevrilib. Azərbaycan mətbuatı bir zamanlar milli oyanışın təməli idisə, bu gün o, informasiya müharibəsinin sipəri, demokratik cəmiyyətin sütunu və milli suverenliyin müdafiə alətidir.

"Qarabağ" dovğası üzərində separatçıların xəritəsi - vicdanlı yanılma, yoxsa təxribat?

Azərbaycanda "Safdad" brendinə məxsus "Qarabağ" dovğası adlı məhsulun üzərində keçmiş Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayətinin xəritəsinə oxşayan təsvir əks olunub.

Musavat.com Yeniavaz.com-a istinadla xəbər verir ki, Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayəti 1923-1991-ci illərdə Azərbaycan ərazisində mövcud olan inzibati ərazi vahidi olub. Azərbaycan Ali Sovetinin 26 noyabr 1991-ci il tarixli qərarı ilə muxtar vilayət ləğv olunub.

Qeyd edək ki, Azərbaycan müstəqillik əldə etdikdən sonra Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayətinə daxil olan rayonların da yer aldığı əraziləri əhatə edən Yuxarı Qarabağ iqtisadi rayonu yaradılıb. Azərbaycan torpaqları işğaldan azad olunduqdan sonra - Prezident İlham Əliyevin 7 iyul 2021-ci il tarixli "Azərbaycan Respublikasında iqtisadi rayonların yeni bölgüsü haqqında" Fərmanına əsasən Yuxarı Qarabağ iqtisadi rayonu ləğv olunub və Qarabağ iqtisadi rayonu yaradılıb.

Məlumat üçün bildirək ki, "Safdad" brendinə məxsus "Qarabağ" dovğası adlı məhsulun üzərində əks olunan təsvirin nə Yuxarı Qarabağ iqtisadi rayonu, nə də Qarabağ iqtisadi rayonunun xəritəsi ilə əlaqəsi var. Lakin 1991-2020-ci illərdə Qarabağdakı separatçıların istifadə etdiyi qondarma "artsax respublikası"nın "xəritəsi" sözügedən təsvirə daha çox oxşayır.

Onu da bildirək ki, "İstehlakçıların hüquqlarının müdafiəsi haqqında" Qanunun 13.3.-cü maddəsində açıq şəkildə göstərilir ki, məhsulun üzərində istehsalçının adı göstərməlidir. Lakin haqqında bəhs olunan "Qarabağ" dovğası adlı məhsulun üzərində 2 şirkətin adı qeyd olunub. Bu şirkətlərin istehsalçı olub-olmadığı barədə məlumat mövcud deyil. Adları qeyd olunan şirkətlərdən biri ölkənin aparıcı et və süd məhsulları istehsalçısı olan "Zəhmət-Ruzi" MMC, digəri isə ölkənin tanınmış distribütor şirkəti olan "Şam-Fi" MMC-dir.

Daha çox "Sab" brendi ilə məhsul istehsal edən "Zəhmət-Ruzi" MMC-nin rəsmi saytında "Safdad" brendinin onlara məxsus olması ilə bağlı məlumat mövcud deyil. "Şam-Fi" MMC-nin rəsmi saytında isə "Safdad" brendinin onlara məxsus olduğu qeyd olunub.

Qarabağda və Şərqi Zəngəzurda turizmə yeni təkan - bu gündən etibarən...

Iyulun 23-dən etibarən xarici ölkə vətəndaşları müvafiq icazə almaqla Şuşa, Laçın, Ağdam, Füzuli, Xocah və Xankəndi şəhərlərinə səfər edə biləcəklər. Bu qərar xarici turistlərin Qarabağ və Şərqi Zəngəzura axınına yol açacaq.

Bu fikirləri deputat Vüqar İskəndərov deyib (Trend).

Millət vəkili sözələrinə görə, xarici qonaqların daha çox gəlməsi şəhərlərimizin maddi-mədəni irsini, tarixini və s. xüsusiyyətlərini dünyaya tanıtmqla yanaşı, turizmin inkişafı nəticəsində yeni iş yerlərinin yaranmasına, sahibkarlıq imkanlarının genişlənməsinə, infrastruktur layihələrinin daha da yaxşılaşmasına imkan verəcək.

"Bu isə əhəlinin məşğulluğunu, gəlir səviyyəsini və ümumi həyat keyfiyyətini artıraraq onların sosial-iqtisadi rifahının inkişafına müsbət yöndə öz töhfəsini verəcək", - deyə o vurğulayıb.

Deputat bildirib ki, xarici vətəndaşların gediş-gəlişi üçün hər cür şərait yaradılıb. "Əcnəbilər "Yolumuz Qarabağa" portalı vasitəsilə səfər etdikləri istiqamətlərdə fəaliyyət göstərən hotel və digər yerləşmə məntəqələri barədə məlumat əldə edə bilərlər. Bütün materiallar xarici dillərdə də əlçatandır.

İşğaldan azad edilmiş ərazilərdə fə-

aliyyət göstərən hotellərdə rezervasiya edən xarici ölkələrin vətəndaşları əlavə icazə prosedurlarına ehtiyac olmadan əraziyə giriş hüququ əldə edəəcəklər. Hotellərdə rezervasiya edən şəxslərə giriş icazəsinin avtomatik verilməsi, səfər edənlərin vaxtına qənaət etməklə yanaşı, onlara səfər planlarını daha çevik şəkildə həyata keçirmək imkanı yaradır. Belə bir imkanların yaradılması nəticəsində ümid edirik ki, tezliklə xarici turistlərin bu ərazilərə axını artacaq".

V.İskəndərov xatırladı ki, Qarabağda abadlıq, tikinti-quruculuq işləri tam sürətlə davam edir. "Bir neçə ildə Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə torpaqlarımızda bir cənnət məkan yaranıb. Bu baxımdan xarici ölkə vətəndaşları da həm buralarla tanış olmalı, həm də ölkə-

Tətil mövsümünün qızgın vaxtıdır. On minlərlə insan məhz ilin yeddinci ayında - iyulda məzuniyyətə çıxır və hərə üzünü bir tərəfə tutur. Öz doğulub-böyüdüğü rayonlara yollananlar, ölkənin sərin və yaşıl məkanlarına üz tutanlar, tətilini dəniz qırağındakı qəsəbələrdə keçirmək istəyənlər, xarici ölkələrə səfər edənlər var.

Ökəməzə turist olaraq gələnlər də az deyil. Bu ilin I yarısında Azərbaycana 178 ölkədən 1 milyon 217,4 min nəfər və yaxud ötən ilin eyni dövrü ilə müqayisədə 1,1% az əcnəbi və vətəndaşlığı olmayan şəxs gəlib.

Dövlət Statistika Komitəsinin məlumatına görə, gələnlərin 25,8%-i Rusiya, 17,6%-i Türkiyə, 9,4%-i Hindistan, 8,2%-i İran, 4,2%-i Gürcüstan, 3,7%-i Qazaxıstan, 3,2%-i Səudiyyə Ərəbistanı, 2,9%-i Pakistan, 2,1%-i Çin, hər birindən 1,9% olmaqla İsrail və Özbəkistan, 1,8%-i Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri, 1,4%-i Ukrayna, 1,3%-i Türkmənistan, hər birindən 1% olmaqla Belarus və Küveyt, 12,6%-i digər ölkələrin vətəndaşları olub. Gələnlərin 67,9%-i kişilər, 32,1%-i qadınlardır.

1 il əvvələ nisbətən İsraildən gələnlərin sayı 1,9 dəfə, Tacikistandan -1,8 dəfə, Çindən-1,6 dəfə, Yaponiyadan - 44,3%, Qırğızıstandan - 40,5%, İordaniyadan - 20,7%, Niderlanddan - 19,1%, Qazaxıstandan - 18,3%, ABŞ-dən - 17,7%, Pakistandan - 16,7%, Kanadadan - 16,0%, İtaliyadan - 13,2%, Cənubi Koreyadan-13%, Almaniya-dan-11,1%, Özbəkistandan - 10,3% artıb.

Son 1 ildə Avropa İttifaqına üzv ölkələrdən gələnlərin sayı 6,4% artaraq 49,7 min nəfər,

Bu il Azərbaycana nə qədər turist gəlib, nə qədəri gedib?

Ölkə turizmində tək cə istiqamətlər deyil, tendensiyalar da dəyişir

körfəz ölkələrindən gələnlərin sayı 7% azalaraq 186,0 min nəfər, MDB ölkələrindən gələnlərin sayı 7,3% azalaraq 422,9 min nəfər, digər ölkələrdən gələnlərin sayı isə 5,8% artaraq 558,8 min nəfər olub. Ölkəməzə gələn əcnəbilər və vətəndaşlığı olmayan şəxslərin 74,3%-i hava, 24,3%-i dəmir yolu və avto-

mobil, 1,4%-i isə dəniz nəqliyyatından istifadə edib.

Xarici ölkələrə gedən Azərbaycan vətəndaşlarının ümumi sayına gəlincə, bu rəqəm ötən ilin eyni dövrü ilə müqayisədə 0,7% azalaraq 988,2 min nəfər olub.

Dövlət Statistika Komitəsinin məlumatına görə, ölkə və

təndəslərinin 38,1%-i Türkiyəyə, 16,7%-i Rusiyaya, 11,1%-i Gürcüstana, 10%-i İrana, 24,1%-i digər ölkələrə səfər edib. Gedənlərin 66%-i kişilər, 34%-i qadınlardır.

1 il əvvələ nisbətən İrana gedən Azərbaycan vətəndaşlarının sayı 14,2%, Gürcüstana gedənlərin sayı 25,3% artıb,

Türkiyəyə gedənlərin sayı 4,3 5, Rusiyaya gedənlərin sayı isə 24,6% azalıb.

Azərbaycan Dövlət Turizm Agentliyinin məlumatına görə, bu ilin yanvar-may aylarında Azərbaycanı Yaxın Şərq ölkələrindən 97 139 turist ziyarət edib, bu isə ötən ilin eyni dövrü ilə müqayisədə 20% çoxdur.

Səudiyyə Ərəbistanından gələn turistlərin sayı 28571 (il ərzində 17% çox), İsraildən 20088 (+149%), BƏƏ-dən 19 588 (+18%), Küveytdən 10 149 (-17%), Omandan 6 916 (-10%), Misirdən 2 984 (+11%), İordaniyadan 2 334 (+44%), İraqdan 1 739 (-32%), Bəhreynəndən 1 551 (-22%), Yəmənəndən 1 143 (+10%), Qətərdən 996 (-14%), Livandan 566 (+15%), Fələstindən 350 (ötən il turist gəlməyib) və Suriyadan 164 (-5%) olub.

Qeyd edək ki, cari ilin hesabata dövründə Azərbaycanı 979 951 xarici vətəndaş ziyarət edib. Bu da 2024-cü ilin eyni dövrü ilə müqayisədə 1% çoxdur.

Ötən il Yaxın Şərq ölkələrindən

dən Azərbaycana turist axını 14,77% artaraq 266 326 nəfərə çatıb.

Ümumilikdə 2017-2024-cü illər ərzində Yaxın Şərq ölkələrindən Azərbaycanı 1 milyon 824 min 259 nəfər ziyarət edib.

Turizm eksperti Ceyhun Aşurov "Yeni Müsavat"a şərhində bildirdi ki, ölkədən getmə turizmi hələ tam bərpa olunmayıb: "Keçən ilki statistika görə, təxminən 2 milyondan çox insan xarici ölkələrə səfər edib. Yeni getmə turizmi daha az bərpa olunub. Nəzərə alsaq ki, 2019-cu ildə bu rəqəm 5,5 milyon nəfər idi. Bu il aktivlik o qədər də yüksək olmayıb. Ümumiyyətlə, xarici bazarda olan inflyasiya, bahalaşma, turpiketlərin qiymətinin artması, əlbəttə ki, insanların səyahət qərarlarına təsir edir. Buna baxmayaraq, getmə turizmində cüzi artım var. Yay mövsümündə Türkiyə, Gürcüstan kimi ənənəvi istiqamətlərdə təyyarə biletlərinin, turpiketlərin qiymətinin müəyyən qədər baha olması turistlərin bir qisminin Şərqi Avropa ölkələri, Orta Asiya ölkələrinə maraq göstərməsinə səbəb olur. Buna baxmayaraq, Türkiyə və Gürcüstan ən çox səyahət edilən ölkələr siyahısında ilk sıralardadır. Eyni zamanda azərbaycanlı turistlər Balkan ölkələri, bəzi Avropa ölkələrinə səyahət etməyə də üstünlük verirlər. O ki qaldı ölkə daxilindəki vəziyyətə, xarici ölkələrdən Azərbaycana səfər edən turistlərin sayında artım var idi. Lakin son aylarda baş verən siyasi gərginliklərlə əlaqədar proses bir qədər ləngidi. Buna baxmayaraq, digər ölkələrdən də Azərbaycana turistlərin gəlməsi gözəniləndir. Çin, Orta Asiya, Türkiyədən ölkəməzə maraq hiss olunmaqdadır".

□ **Nigar HƏSƏNLİ,**
"Yeni Müsavat"

Peşə məktəbində 5 min manatlıq təhsil haqqı - dəyişən nədir?

Ekspert: "Yaxın iki-üç ildə peşə məktəblərinə müraciət edənlərin sayı azalacaq"; təhsil gələcəyi qurmaqdır, onu pula satmaq yox"

Bu ildən etibarən ödənişli təhsil haqlarında dəyişiklik edilib. Peşə Təhsili üzrə Dövlət Agentliyinin direktoru Ceyhun Kəramov deyib ki, bəzi bölgələrdə təhsil haqları fərqlidir: "Peşə təhsilində bəzi ixtisaslar var ki, onların təhsil haqqı 5 min manatdır. Bunun bəzi olduğunu düşünə bilərlər, ancaq səbəbləri var. Belə ki, beynəlxalq sertifikatlar, dərslər, yüksək peşəkar müəllimlərin cəlb edilməsi və onlara ödənilən əməkhaqqı, həmçinin ekspertlərin iştirakı və s. ilə bağlıdır".

Təhsil haqqının artımı keyfiyyət dəyişikliyinə necə təsir edəcək?

Təhsil üzrə mütəxəssis Kamran Əsədov mövzu ilə bağlı "Yeni Müsavat"a deyib ki, Azərbaycanda peşə təhsili sahəsində təhsil haqlarının artımı son illərdə cəmiyyətin diqqət mərkəzinə çevrilib: "Peşə Təhsili üzrə Dövlət Agentliyinin direktorunun məlum izahının arxasında nə konkret mexanizm, nə ictimai hesabat, nə də proqnozlaşdırılmış sosial nəticə təhlili var. Bu dəyişiklik, əgər müstəqil şəkildə qiymətləndirilsə, həm maddi, həm də sosial əda-

lət baxımından ciddi suallar doğurur. Təhsil sisteminin ən aşağı və bünövrə pilləsi olan peşə təhsilinin kommersiyalaşdırılması, əksinə, ölkənin iqtisadi dayanıqlılığına təhdid yaradır".

Ekspert bildirir ki, peşə təhsili ilk növbədə əmək bazarının orta və aşağı ixtisaslı kadrlarla təmin olunmasını hədəfləyir: "Azərbaycan Respublikasının "Təhsil haqqında" Qanununun 4-cü maddəsinə görə, təhsilin məqsədi və prinsipləri sırasında sosial ədalət,

əlçatanlıq və inklüzivlik əsas yer tutur. Qanunun 25.2-ci bəndində isə bildirilir ki, dövlət təhsilinin müxtəlif formalarına çıxış imkanlarını təmin etməlidir. Lakin realılıqda təbiiq olunan bu qiymət siyasəti qanunvericiliyin ruhuna ziddir və peşə təhsilini, xüsusilə aztəminatlı ailələrin övladları üçün əlçatmaz edir. Çünki bu təhsil formasının əsas hədəf qrupu məhz maddi imkanları məhdud olan gənclərdir. Onlara 5 min manatlıq təhsil haqqı təklif etmək tək cə təhsil

deyil, həm də sosial imkanların inkardır.

Statistikaya baxsaq, Azərbaycan üzrə orta aylıq əmək haqqı 2024-cü ilin sonunda 986 manat təşkil edib. Əmək və Əhəlinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin məlumatına görə, ölkədə 200 minə yaxın aztəminatlı ailə var və bu ailələrin əksəriyyəti regionlarda yaşayır. Onların bir övlad üçün ildə 5 min manat təhsil haqqı ödəməsi real deyil. Bu da o deməkdir ki, bu "yenilənmiş" peşə təhsili modeli cəmi

10-15 faiz imtiyazlı sosial təbəqəyə xidmət edəcək. Halbuki dünya təcrübəsi əksini göstərir: məsələn, Almaniya peşə təhsili pulsuzdur və tələbə hətta oxuyarkən təcrübə məkanından əməkhaqqı da alır. İsveçrə və Finlandiyada peşə təhsilinin əksər hissəsi dövlət və işəgötürən tərəfindən qarşılır. Polşada dövlət peşə məktəbləri üçün təhsil pulsuzdur, yalnız bəzi özəl ixtisaslar ödənişlidir. Bu ölkələrdə peşə təhsili sosial müdafiənin, yoxsulluğun azaldılmasının və iqtisadi ixtisaslaşmanın əsas vasitəsidir. Azərbaycanda isə peşə məktəbləri getdikcə ya boşalır, ya da sosial bərabərsizliyin simvoluna çevrilir.

Müsbət tərəfi odur ki, bəzi ixtisaslarda beynəlxalq sertifikatların təbiiq, müasir avadanlıqlarla təchiz olunmuş siniflər və əmək bazarına çıxışı sürətləndirən proqramlar planlaşdırılır. Amma bu keyfiyyət artımı yalnız bəzi mərkəzi peşə liseylərində və pilot proqramlarda müşahidə olunur. Digər məktəblərdə isə nə maddi-texniki baza yenilənib, nə müəllimlik ixtisasatırma keçib, nə də kurikulumlar real sektora uyğunlaşdırılıb. Belə bir qeyri-bərabər mühitdə təhsil haqqının artırılması yalnız mövcud bərabərsizliyi daha da dərinləşdirəcək. Sual yaranır: hansı əsasla eyni təhsil sisteminə bir məktəbdə 5 min manat, digərində isə 300 manat ödəniş tələb olunur?"

Kamran Əsədov digər mühüm problem olan şəffafliq və ictimai hesabatlılıqdan danışır: "Təhsil haqqının hansı hesablamaya əsasən müəyyən edildiyi ictimaiyyətə açıqlanmır.

5 min manatlıq ödənişin neçə faizi dərsləyə, neçə faizi müəllimə, neçə faizi infrastrukturun yaxşılaşdırılmasına yönəldilir? Bu sualların heç birinə Elm və Təhsil Nazirliyi və ya Peşə Təhsili üzrə Dövlət Agentliyi rəsmi cavab verməyib. Nə qiymət mədəli, nə sosial ödəniş mexanizmi, nə də subsidiya proqramı hazırlanıb. Yeni qiymət artımı əsaslandırılmayıb, marifləndirmə işi aparılmayıb, ictimai iştirak təmin olunmayıb.

Əgər proses bu şəkildə davam edərsə, yaxın 2-3 ildə peşə məktəblərinə müraciət edənlərin sayı azalacaq, əmək bazasında texniki və funksional bacarıqlara malik orta ixtisaslı kadrlıqlığı daha da dərinləşəcək. Eyni zamanda bu təhsil forması, sadəcə, "bahalı ixtisas məktəbi" imicinə bürünəcək və gənclərin etimadını itirəcək. Peşə təhsili sosial ədalət, iqtisadi inkişaf və gənclərin rifahı üçün vasitə olmalı idi, indi isə tək cə ödəniş vasitəsinə çevrilib.

Əgər həqiqi islahat niyyəti varsa, bu zaman təhsil haqqı artımı paralel olaraq sosial müdafiə proqramları, subsidiya və təqaüd modelləri, şəffaf hesabatlar və real keyfiyyət göstəriciləri ilə müşayiət olunmalıdır. Əks halda, bu sistemin "islahatı", sadəcə, qiymət artımı kimi yadda qalacaq və təhsil deyil, imkanlar üzərindən seleksiya yaradacaq. Təhsil hamı üçün əlçatan və keyfiyyətli olmalıdır. Bu prinsipə zidd olan hər addım uzunmüddətli sosial və iqtisadi fəsadlara yol açacaq. Təhsil gələcəyi qurmaqdır, onu pula satmaq yox".

□ **Afaq MİRƏYİQ,**
"Yeni Müsavat"

Azərbaycan uzun illərdir əmlak sənədi ("kupça") olmayan evlər ölkəsi kimi tanınır. Ölkədə yarım milyon ev sənədsizdir. Hər ailədə 4 nəfərin olduğunu nəzərə alsaq, 2 milyon nəfər Azərbaycan vətəndaşı bu gün sənədsiz evlərdə yaşayır. Onlar üçün dövlətin dili ilə desək, hüquqmüəyyənədi sənəd, el dili ilə desək, "kupça" hər zaman bir əlçatmaz arzu olub.

Musavat.com xəbər verir ki, Prezident İlham Əliyev 2011-ci ildə ilk dəfə olaraq sənədsiz evlərin ləqəlləşdirilməsi ilə bağlı fərman imzalamışdı. Ardınca 2016, 2019 və 2022-ci illərdə məsələyə mərhələli şəkildə qaydılmışdı. Lakin bu qərarların heç biri genişmiqyaslı amnistiya xarakterli olmadı. Verilən fərman və sərəncamlar sənədli və ya yarımsənədli evlərin qeydiyyatı alınmasına imkan verirdi. Tamamilə sənədsiz, yeni sovet dövründə, sadəcə, faktiki istifadə olunan, lakin hüquqi əsası qeydə alınmayan evlər bu proqramlardan kənarda qalırdı.

Prezidentin bu günlərdə imzaladığı yeni fərmanla ilk dəfə olaraq sovet dövründə istifadə hüququ verilmiş, lakin sonradan hüquqi təleyi havada qalmış torpaq sahələrinə çıxarış veriləcək. Fərman rəsmi adı ilə belə səslənir: "Daşınmaz əmlakın dövlət rəyestri haqqında" Qanun qüvvəyə minəndə eildə edilmiş və yaranmış obyektlər üzrə hüquqları təsdiq edən sənədlərin siyahısı barədə fərmanda dəyişikliklər.

Bu dəyişikliklərə əsasən: Sovet dövründə Xalq Deputatları Soveti tərəfindən verilmiş qərarlarla torpaq sahəsi verilmiş şəxslərin hüququ qanunla tanınacaq;

Sovet dövrünün torpaqlarına əmlak sənədi veriləcək - bələdiyyə kağızı olanlar hələ gözləsin!

belə torpaqlarda 35-40 il əvvəl tikilmiş evlərə çıxarış verəcək, əgər torpaq sahəsi 2001-ci ildən əvvəl istifadədə olubsa və ilkin sənədlər varsa; əgər müqavilə ilə sənədlərdə göstərilən göstərici (məsələn, mənzilin ölçüsü) faktiki vəziyyətdən fərqlidirsə, faktiki istifadə olunan ölçü əsas götürüləcək;

bu proses ASAN Xidmət və Əmlak Məsələləri Dövlət Xidmətinin yerli bölmələrində həyata keçiriləcək.

Yeni fərman kimlərə aid edilmir?

Ən kritik məqam budur: bu amnistiya yalnız sovet dövründən gələn sənədlərə əsaslanan evlərə şamil olunur. Yəni 1995-ci ildən sonra, xüsusən də bələdiyyələrdən, sadəcə, kağız əsasında torpaq almış və heç bir arxiv sənədi olmayan şəxslər hələlik bu prosesdən kənarda qalır. Bu da o deməkdir ki, Abşeron yarımadasında olan təqribən 500 min sənədsiz evdən böyük bir hissə hələ də hüquqi qeydiyyatdan kənardadır. Lakin ekspertlərin fikrincə, bu fərman ən azı 150-200 min ailənin problemini həll edə bilər. Bu isə ciddi rəqəmdir.

"Bakı" hüquq şirkətinin rəhbəri Natiq Ələsgərov deyir ki, kupçasız evlər problemi-

nin həlli istiqamətində atılan addımlar təqdirləyicidir: "İnsanlar 30-40 il əvvəl tikilmiş evlərdə yaşayır, kommunal xidmətlər alır, amma kağızda heç nə yoxdur. Dövlət indi deyir ki, sən faktiki yaşayır, vergi verir, evini qoruyursansa, biz də sənənin haqqını tanıyırdıq. Ümid edirik ki, bu fərman bir başlanğıcdır. Problemin tam köklü həlli üçün də müvafiq addımlar atılacaq. Fərmana dəyişikliklər kupça probleminin ən köklü qatına - sovet dövründən qalma və sənədsiz olan evlərə toxunması ilə fərqlənir. Fərmana dəyişiklik sənədsiz evlərə amnistiya ideyasının nəhayət reallaşmasına zəmin yaradır".

Natiq Ələsgərov deyir ki, yeni dəyişikliklərlə "Daşınmaz əmlakın dövlət rəyestri haqqında" Qanuna aşağıdakılar əlavə olunub: "Sovet dövründə verilmiş torpaq sahələri, faktiki istifadədə olan və ilkin sənədləri (məsələn, sovet dövrü sərəncamları, şəhadətnamə və s.) olan hər bir torpaq üçün mülkiyyət hüququ tanınacaq. Bu tip sahələr 2001-ci ildən əvvəl vətəndaşların istifadəsində olubsa, ilkin sənədlərə əsasən "kupça" (çıxarış) veriləcək.

Bu yeni hüquq yalnız keçmiş sovet vaxtı sənədləri olan torpaqlara şamil edilir. Bəyan

olunan məqsəd 35-40 ildir faktiki məskunlaşmış, lakin rəsmi qeydiyyatı alınmamış torpaqların dövlət qeydiyyatını həyata keçirməkdir.

Əvvəlki qanun və fərmanlarda qeydiyyatı olmayan torpaqların dövlət qeydiyyatı yalnız çox məhdud şərtlərlə mümkündür. Əsasən rəsmi sərəncam əsasında təyinat dəyişdirilməyi və ya uzun illər ərzində istifadə olunması ilə bağlı arayışlara əsaslanırdı. Bu gün sovet vaxtından gəlmiş sənəd varsa, proses başlanıb. Əgər ilkin sənəd yoxdursa, yeni dəyişikliklər sizin mülkünüzə şamil olunmur.

Bu dəyişiklik yenidir, əvvəlki qanun və sərəncamlarla eyni deyil. Yeni sovet dövrü sənədlərə əsaslanan genişmiqyaslı amnistiya mahiyyətindədir. Sovet dövrü sənədləri olan vətəndaşlar üçün kupça alma şərti belədir: Müvafiq sənəd + faktiki istifadə + ASAN/Əmlak Xidmətinə müraciət. Əgər siz sovet zamanından istifadə olunan torpaqla bağlı faktiki əsaslara sahibsinizsə, hazırda kupça almaq üçün imkan yaranıb".

"Bəs torpaqlarının heç bir sənədi olmayan vətəndaşların kupça probleminin həlli üçün hansı addımlar

atılmalıdır" sualına Natiq Ələsgərov belə cavab verir: "Rəsmi mövqeyə görə, yalnız sovet dövrünə aid sənədləri olanlar bu prosesdən yararlanı biləcək. Yeni bələdiyyədən arayış alan, ya ümumiyyətlə, heç bir sənədi olmayan yüz minlərlə ailə hələ də eyni dərəcə düşür qalacaq. Bu o deməkdir ki, "amnistiya" hələ bütün xalqı əhatə etmir. Bu, birincisi mərhələdir. Amma bu mərhələ o qədər vacibdir ki, gələcək mərhələlərin yolunu açar bilər".

□ **Elşən MƏMMƏDƏLİYEV,**
Musavat.com

Taksi xidmətində yenilik - udan kim olacaq?

Bakıda və ölkə üzrə fəaliyyət göstərən on minlərlə taksi sürücüsünün əhatə edən yeni qayda gündəmdədir. SİMA-nın üztanıma texnologiyası artıq "Bolt", "Uber" və "Yango" kimi populyar taksi tətbiqlərinə inteqrasiya olunur. Məqsəd - qeyri-qanuni sürücülərin xətdən çıxarılması və sənişinlərin təhlükəsizliyinin artırılmasıdır.

Milli.Az-ın əldə etdiyi məlumata görə, bundan sonra taksi sürücüləri gün ərzində təsadüfi aralıqlarla rəqəmsal şəkildə yoxlanacaq. Yeni avtomobili idarə edən şəxsin həqiqətən də sistemdə qeydiyyatda olan sürücü olduğu üztanıma texnologiyası ilə təsdiqlənməlidir. Əks halda, sürücünün xətti avtomatik bağlanacaq və o, sifariş qəbul edə bilməyəcək.

Əlbəttə, yeni qayda sürücülər üçün müəyyən narahatlıqlar yaradacaq. Gün ərzində dəfələrlə təsadüfi yoxlamalarla üzləşmək, hər dəfə telefonu əlinə alıb üztanıma prosesindən keçmək əlavə vaxt və enerji tələb edəcək. Bəzi sürücülər buna etiraz edə və ya işini yarımçıq qoymaq məcburiyyətində qala bilər.

Xüsusilə avtomobilini başqasına icarəyə verib işlədənlər və ya öz əvəzinə başqa sürücünü yola çıxaranlar

üçün bu sistem ciddi problem yaradacaq. Çünki onların qazanc modeli artıq pozulacaq. Yeni qayda xidmətin keyfiyyətinə ümumilikdə müsbət təsir göstərə bilər. Çünki sənişinlər daha etibarlı və tanınan sürücülərlə yol gedəcək, sürücülər də məsuliyyətli davranmağa məcbur olacaq.

Amma əgər bu qayda çox sərt tətbiq edilərsə, bəzi sürücülər işdən çəkilib bilər və nəticədə taksi çatışmazlığı, qiymət artımı kimi mənfi nəticələr də yaranı bilər. Platformalar bu riski nəzərə almalı və keçid dövründə sürücülərlə dialoq qurmalıdır.

Bu dəyişiklikdən ən çox qazanan tərəf sənişinlər olacaq. Çünki daha təhlükəsiz, daha etibarlı və şəffaf xidmət alacaqlar. Platformalar da reputasiyasını qoruyacaq, qanunsuz fəaliyyətlərə qarşı mübarizə aparacaq. Sürücülər üçün isə əksinə, bazarda rəqəbat şəraitinin təmizlənməsi və daha çox qazanc imkanı yaranı bilər.

Nəqliyyat sahəsi üzrə ekspert Rauf Ağamirzəyev "Yeni Müsavat"a açıqlamada bildirib ki, yeni tələblər gözəl haldir, amma cəmiyyət özü də aktiv olmalıdır. Onun sözlərinə görə, insanlar qarşılaşdığı mənfi hallar barədə

dövlət orqanına məlumat verməli və keyfiyyətin artırılmasına özləri də maraqlı olmalıdır: "Əgər sifariş etdiyi zaman tətbiqdə görünən avtomobil ünvana gələnə eyni deyilsə, bu barədə Azərbaycan Yerüstü Nəqliyyat Agentliyinin (AYNA) sosial media hesablarına, qaynar xəttinə məlumat ötürülməlidir. Dövlət orqanı isə mütəmadi olaraq monitorinq etməli və öz öhdəsinə düşən işi görməlidir. Bu məsələdə cəmiyyət də aktiv olmalıdır ki, keyfiyyətin artırılması daha tez nail olaq. Bir il ərzində avtoparkda xeyli dəyişikliklər baş verib. Məsələn, əgər əvvəl taksi parkında 15 yaşa

qədər olan avtomobillərin sayı 62 faiz idisə, islahatdan sonra bir il ərzində 5 yaşlı avtomobillərin sayı 67 faizə qalxıb. Parkda 5 yaşa qədər olan avtomobillərin 62 faizi ağ rəngdədir. Bu isə göz kirliliyinin qarşısını alır. Düşünürəm ki, bu növ yeniliklər kimi SİMA-nın üztanıma texnologiyası da neqativ halların qarşısını almağa kömək edəcək. Əvvəldə dediyim kimi, bu məsələdə əsas olan cəmiyyətin aktivliyi. Həmçinin AYNA-nın qaynar xətt xidmətinin 7/24 rejiminə keçirilməsinə də ehtiyac var".

Ekspert deyir ki, üztanıma texnologiyası şəffaflığı təmin edəcək: "Dünyanın hər yerində sənişin və yük daşıyan sürücülərə kriteriyalar sərt qoyulur. Çünki sürücülük sahəsi ağır və stressli sahədir. Ümumiyyətlə, dünyada bu növ peşələr daha çox böyük maaş ödəyən və qazanc verən sahələr sayılır. Bizdə isə təəssüflər olsun ki, sürücülük peşəsinə fikir birmənalı deyil. Hər iş tapa bilməyən adam sürücülüyə üz tutur. Bu yanaşmanı dəyişmək lazımdır. Belə qayda və qərarlar bu peşənin çəkisini və ehtiyacı artırır. Son 3 ildə yükdaşıyan sürücülərin sayı 3 dəfə artıb, 3 mindən 13 minə qalxıb.

Sənişindəşımada da peşəkar avtobus sürücülərinə ehtiyac var. Bu ehtiyac bir az da artacaq. Digər tərəfdən, taksi sahəsində olan islahatlar da onu göstərir ki, peşəkarlığa hər zaman ehtiyac var. Dünyada da sənişindəşımada sürücü qıtlığı var. Bu halla Qazaxıstanda, Rusiyada da qarşılaşırlar. Hər ölkə daha peşəkar sürücü axtarırsındadır. Bir neçə il bundan öncə bizim sürücülər Polşaya və digər Avropa ölkələrinə axın edirdi. Düşünürəm ki, sertifikatlaşma və tələbləri qoyduqdan sonra bu, gələcək üçün sürücü kadrlarını formalaşdıracaq".

R.Ağamirzəyev deyir ki, Azərbaycanda yaxın illərdə ictimai nəqliyyatın keyfiyyətinin artırılması istiqamətində qərarlar qəbul ediləcək: "Avtopark dəyişdikcə peşəkar sürücülərə ehtiyac olacaq. O zaman təcrübə toplanmış sürücülər digər rayonlarımızda da fəaliyyət göstərə biləcəklər. Yaxın illərdə bu sahədə inkişafın olacağı regionlardan biri də Gəncə və Naxçıvandır. Digər rayonlarda da ard-arda bu növ sürücülərə ehtiyac duyulacaq.

Biz rəsmi qeydiyyatda olan daşıyıcıya etibar etməliyik. Belə olduğu halda hansısa problemle üzləşəndə onun həllinə daha operativ nail olmaq mümkün olacaq".

□ **Sahənə RƏHİMLİ,**
"Yeni Müsavat"

İyulun 14-də Milli Məclisin növbədənəkar sessiyası çərçivəsində sonuncu iclası keçirildi və bununla da deputatlar tətilə buraxıldı. Səlahiyyəti dövründə Milli Məclis ildə iki dəfə - iyulun 15-dən avqustun 30-dək və yanvarın 1-dən 15-dək tətilə buraxılır. Bəs deputatlar yay tətilini harada keçirəcəklər?

Qeyd edək ki, Azərbaycan Milli Məclisinin deputatları konstitusiyaya əsasən, yay tətilinə çıxsalar da, onlar bu dövrdə də rəsmi olaraq vəzifədə qalırlar və aylıq maaşlarını tam şəkildə alırlar. Yeni yay tətili zamanı deputatlara əlavə "tətil pulu" verilmir, sadəcə, adi maaşlarını almaqda davam edirlər.

"Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin deputatının statusu haqqında" Qanuna olunan son dəyişikliyə əsasən, deputatların maaşı 43% artırılıb, onlara hər ay olmaqla aylıq maaşlarının iki mislinə əlavə verilir.

Azpolitika.info yazıb ki, hazırda Milli Məclis sədrinin aylıq vəzifə maaşı 3550 manatdır. Bundan əlavə, o, hər ay maaşının iki misli qədər əlavə alır. Nəticədə spikerin aylıq rəsmi gəliri 10 650 manat təşkil edir. Milli Məclisin sədrinin birinci müavininin maaşı 3195 manat,

Parlamentdə tətil - deputatlar harada dincələcək?

əlavələrlə birlikdə 9585 manat olur. Sədr müavinlərinin maaşı əlavələrlə birlikdə 9052.5 manat təşkil edir. Komitə və komissiya sədrələrinin əməkhaqqı 8520 manat, komitə və komissiya sədr müavinlərinin əməkhaqqı isə 7987.5 manatdır. Sırası deputatların maaşı

isə 7455 manat təşkil edir.

Millət vəkili Hikmət Babaoğlu "Yeni Müsavat"a açıqlamasında bildirib ki, yay istirahətinin bir hissəsini Qarabağda, işğaldan azad edilmiş torpaqlarda keçirməyi planlaşdırır: "Yay istirahətimizi işğaldan azad olunmuş torpaqlarımızda

keçirəcəm. Hazırda Şuşaya gedirəm. Beş gün Şuşada qalacam. Daha sonra bir gün Ləncinə, bir gün Kəlbəcərə, bir gün Qubadlıya, bir gün Xankəndinə, bir gün isə Ağdərəyə səfər edəcəyəm.

Bundan sonra Qars şəhərinə toy mərasiminə dəvət olun-

muşam. Orada yaşayan, əslən azərbaycanlı olan qohumların Qarsın əslən qərbi azərbaycanlı olan bələdiyyə başqanı ilə birlikdə qərbi azərbaycanlı gəncimizin nikah mərasimində şahidlik edəcək, toyda iştirak edəcəyik. Yay tətilimin bir hissəsini də Qarsda keçirəcəyəm".

Millət vəkili Ceyhun Məmmədov isə yay istirahət planını bu cür açıqlayıb: "Doğrusu, hələ istirahət etmək alınmır. Ola bilər ki, qarşıdan gələn avqust ayında iki günlük Qarabağa - Cəbrayıl səfər edim. Planım rayona baş çəkmək, həm də vətəndaşların qəbulunu keçirmək və onlarla görüşməkdir. Yeni parlament mə-

də deyil. Əsas səbəb isə işlərin çoxluğu ilə bağlıdır. Bu formada fəaliyyətimizi quracağıq".

Deputat Azər Badamov da mətbuata açıqlamasında tətil dövründə işğaldan azad edilmiş ərazilərə səfər etməyi planlaşdırdığını deyib: "Artıq işğaldan azad olunmuş ərazilərimizə səfərə başlamışıam. Xankəndi, Şuşa, Laçın, Qubadlı və Zəngilan rayonlarına səyahət edirəm. Düzdür, Şuşada dövlət tədbirlərində iştirak etmək məqsədilə səfərdə oluruq. Amma işğaldan azad edilmiş ərazilərə fərdi şəkildə səfər etmək, görülən yenidənqurma və bərpa işləri ilə daha ətraflı tanış olmaq, öz doğma yurdlarına qayıdan keçmiş məcburi köçkünlərin öz

doğma yurdlarında həyatlarına necə başladıklarını görmək bir millət vəkili olaraq mənə çox maraqlıdır. Ona görə də məzuniyyətimə Qarabağdan başlamışam. Sonra da məzuniyyətim Qusarda keçirməyi planlaşdırıram".

Xalidə GƏRAY,
"Yeni Müsavat"

"Nə yaşı vardı ki..." - gənc yaşda qəfil ölümlərin sirri

Həkim: "Tromblar, koronar spazmlar gənc ürəkləri dayandıra bilir"; "Pandemiya bitməyib, fəsadları davam edir"

Son illərdə gənclərin qəfildən vəfat etməsinə dair xəbərlər çoxalıb. Əksəriyyəti tələbələr olan bu gənclərin 18-21 yaşda gözənlilmədən dünyasını dəyişdikləri bildirilir.

İyulun 18-də UNEC-in I kurs tələbəsi, 2006-cı il təvəllü Elmir Musayevin qəflətən vəfat etdiyi, 19 yaşlı gəncin qanın laxtalanması səbəbindən həyatını itirdiyi məlum olub. Xalq arasında bu xüsusda geniş yayılmış rəy bundan ibarətdir ki, belə gənc yaşda ölümlərin çoxu 2020-ci ildə tüğyan etmiş, 2 il boyunca səngiməmiş, təhlükəsi hələ də davam edən koronavirus pandemiyasının fəsadlarıdır.

Bəs mütəxəssislər nə deyir, 19-20 yaşlı gənclərin qəfil ölümlərinin səbəb(lər)i nədir? Onların arasında yanlış qidalanma da varmı? Son illərin statistikasına nə deyir?

Həkim-terapevtlər və kardioloqlar son zamanlar bu yaş qrupunda ani ölüm hallarının artdığını təsdiqləyirlər. Onların sözlərinə görə, bu cür ölümlərin səbəbləri çoxşəxəlidir və bir sıra amillərlə bağlı ola bilər. İnfeksiyonistlər bildirir ki, koronavirus infeksiyası bəzəndə damar sistemi, ürək və sinir sisteminin dərin fəsadları buraxa bilər. Bəzi hallarda xəstəliyi simptomuz və ya yüngül keçirən gənclərdə belə, bir neçə ay və ya il sonra tromboz, infarkt və ya beyin damarlarında tıxanma müşahidə oluna bilər.

Bu hallar təəssüf ki, qəfil ölümə səbəb ola bilər.

Diyetoloqlar isə qeyd edir ki, sürətli və nizamsız qidalanma, fast-food, enerji içkiləri, həmçinin aşağı fiziki aktivlik damar və ürək sağlamlığını zəiflədir. Qeyd edilir ki, gənclər arasında tez-tez səhər yeməyinin buraxılması, karbohidrat və şəkərlə zəngin pəhrizlər, susuzluq və yuxusuzluq müşahidə olunur. Bu isə orqanizmin stressə və xəstəliklərə qarşı müqavimətini zəiflədir.

Mütəxəssislər onu da bildirirlər ki, pandemiya sona çatdıqdan sonra gənclər arasında psixoloji gərginlik, təlaşlanma, yuxu pozuntusu və depressiya artır. Bu hallar da dolayısı ilə fiziki sağlamlığa təsir edir. Bəzi hallarda isə gənc yaşda ürək çatışmazlığı

gənc yaşda ürək çatışmazlığı və ya laxtalanma pozğunluqları kimi halların arxasında genetik meyillər dayanır. Amma bu hallar çox zaman əvvəlcədən aşkarlanmadığı üçün qəfil nəticələrlə başa çatır.

Dövlət Statistika Komitəsinin və Səhiyyə Nazirliyinin rəsmi hesabatlarında son illərdə 15-24 yaş arası şəxslərin ölüm hallarının az da olsa artım göstərdiyi qeyd olunur. Lakin bu artımın səbəbləri ilə bağlı təhlillər açıqlanmır. Müstəqil araşdırmaçıların fikrincə, COVID-19-dan sonra bu yaş aralığında ani ölüm hallarının artması təsadüfi deyil və əlavə araşdırmalara ehtiyac var.

Cərrah-alim, professor Adil Qeybullayev mövzu ilə bağlı "Yeni Müsavat"a fikirlərini belə bölüşüb: "Əslində

gənclər arasında qəfil ölüm halları hər zaman müşahidə olunub. Bu qəflətli ölümlərin müxtəlif səbəbləri ola bilər. Məsələn, ürəkdə elektrik mübadiləsinin pozulması - yeni ion keçiriciliyinin pozulması, ventrikulyar ekstrasistoliyalar, ümumilikdə ürək ritminin pozulması bu qəbildəndir. Bundan əlavə, trombemboliya hallarına da rast gəlinir. Bəzi gənclərdə laxtalanma sisteminin problemləri olur, aşağı ətrafların dərin venalarında üzən tromblar formalaşır. Bu cür tromblar asanlıqla qoparaq trombemboliya yarada və qəfil ölümə səbəb ola bilər.

Digər səbəblərdən biri də koronar spazmlardır. Bəzən ürək arteriyalarında selektiv spazmlar baş verir ki, bu da in-

farkta və nəticə etibarilə ölümə gətirib çıxara bilər. Çünki gənc insanların ürəyi bu tip streslərə hazır olmur. Onların ürək kolateral sistemi hələ tam inkişaf etmədiyi üçün əsas arteriyalardan asılılıq yüksəkdir və bu arteriyalarda baş verən təlatümlər çox vaxt fatal nəticə verir.

Eyni zamanda ürək ritm pozuntuları da qəfil ölüm hallarına səbəb ola bilər. Buna görə də mütəmadi "check-up" müayinələri olduqca vacibdir. Təəssüf ki, bəzən insanlar 20 yaşına qədər bir dəfə belə həkim müayinəsindən keçmirlər.

Koronavirus məsələsinə gəldikdə isə bu infeksiyanın yaxın və uzaq fəsadları dünyanı aparıcı, nüfuzlu xəstəliklərə nəzarət və profilaktika mərkəzləri tərəfindən araşdırılır. Yəqin ki, bu tədqiqatların nəticələri açıqlanacaq. Hər halda, pandemiya hələ də tam bitməyib və müəyyən təsirləri davam edir. Bu barədə artıq məlumatlar çox verilmir, insanlar da sanki bu vəziyyətlə barışıblar. Amma unutmamaq lazımdır ki, pandemiya səngisə də, onun yaratdığı epidemik ocaqlar uzun müddət aktiv qala bilər".

Onu da qeyd edək ki, dünyanın bir çox ölkəsində genetik testlərə qəfil ölümə səbəb olan sindromların aşkarlanması üzrə proqramlar başlayıb. İngiltərə Milli Sağlamlıq Xidmətindən bildirilir ki, 15-24 yaş arasında qəfil ölüm riski 100.000 nəfərə 1-2 hal təşkil

edir. Yaponiyada 2021-ci ildə aparılmış araşdırmaya görə, 20 yaşa qədər qəfil ölüm hallarının 40%-i tibbi olaraq izah edilə bilməyən ürək tutmaları ilə bağlıdır.

Brugada sindromu, Marfan sindromu, Arritmiya sindromları (uzun QT, qısa QT və s.) kimi xəstəliklər irsi ola bilər və çox zaman əvvəlcədən bilinmir. Tədqiqatlar göstərir ki, 35 yaşdan aşağı insanlarda qəfil ölümlərin ən geniş yayılmış səbəbi ürək ritm pozuntusudur (aritmialar). Xüsusilə hipertrofik kardiomiopatiya (ürək əzələsinin qeyri-normal qalınlaşması) və uzun QT sindromu kimi genetik xəstəliklər aşkarlanıb. ABŞ-da 2009-2018-ci illəri əhatə edən bir tədqiqatda müəyyən olunub ki, gənclər arasında qəfil ürək ölümünün təxminən 72%-i ilk simptom vermədən baş verir.

Koronavirusdan sonrakı dövrdə xüsusilə mikrotromblar, trombemboliya, vaskulit kimi damar pozuntuları gənclər arasında ani ölüm hallarını artırır. Avropa Kardiologiya Cəmiyyətinin (ESC) 2022-ci ildə yaydığı hesabatda deyilir ki, COVID-19 keçirmiş gənclərdə ilk 6 ay ərzində ürək-damar hadisələri (məsələn, infarkt, insult, miokardit) riski xeyli yüksəkdir. Zəif qidalanma, yüksək şəkər və yağlı qidalar, enerji içkilərinin həddindən artıq qəbulu, vitamin və mineral çatışmazlığı gizli sağlamlıq problemləri yaradır. 2023-cü ildə Türkiyədə aparılmış bir araşdırmada göstərilir ki, yuxu rejimi pozulan, şəhər yeməyini buraxan və fast-food qəbul edən gənclərdə ürək ritm pozuntuları 2,5 dəfə çox müşahidə olunur. Gənclər arasında artan stress, yuxusuzluq, depressiya, enerji çatışmazlığı kimi hallar dolayısı ilə fiziki sağlamlığı da zəiflədir. Məsələn, ani infarkt və ya insult hallarının bir çoxu emosional gərginlik fonunda baş verir. Xüsusilə imtahan dövrləri, ailə problemləri, sosial təzyiqlər bu riski artırır.

Afaq MİRAYIQ,
"Yeni Müsavat"

Yaşadığımız şəhərin nə qədər yaşanılası olduğunu yalnız gündəlik qaygılarımızla deyil, beynəlxalq reytinglərlə də qiymətləndirmək mümkündür. 2025-ci ilin ilk yarısı üçün dünyanın ən böyük statistik bazalarından biri olan Numbeo Bakı şəhərinin həyat keyfiyyəti indeksi ilə bağlı hesabat yayıb. Təəssüf ki, nəticələr arzuolunan səviyyədə deyil - Azərbaycanın paytaxtı 236-cı pillədə qərarlaşıb. Hesabatda region ölkələrinin digər paytaxtları da yer alıb. Bakı İrəvanı geridə qoysa da, Tiflis, Moskva və Ankara kimi şəhərlərdən geri qalır. Bu göstəricilər Azərbaycanın paytaxtında yaşayış şəraiti, ictimai xidmətlərin keyfiyyəti və sosial rifah səviyyəsi ilə bağlı ciddi suallar doğurur.

Qeyd edək ki, Numbeo platformasının həyat keyfiyyəti indeksində əsas meyarlar kimi yaşayış xərcləri, təhlükəsizlik, səhiyyə xidmətləri, hava və ətraf mühitin təmizliyi, nəqliyyat infrastrukturunun əlçatanlığı, alıcılıq qabiliyyəti, kirayə qiymətləri və şəhər sakinlərinin ümumi razılıq səviyyəsi nəzərə alınır.

Bu meyarlara əsaslanaraq Bakı şəhərinin 236-cı yerdə qərarlaşması bir neçə mühüm problemi ön plana çıxarır:

Bunlardan ilki nəqliyyat və infrastruktur məsələləridir. Böyük şəhər sıxlığına uyğunlaşmayan ictimai nəqliyyat, tıxac və piyadalar üçün yetersiz şərait yaşam keyfiyyətinə mənfi təsir edir.

Yaşayış xərclərinin yüksəlməsi ikinci sırada yer alır. Əsas

Bakı bu göstəriciyə görə İrəvanı üstələdi, amma...

Natiq Cəfərli: "Böyük şəhər bələdiyyəsinin olmaması

Bakının problemlərini dərinəndən həll etməyə mane olan faktora çevrilir"

Eyyub Kərimli: "Özəl sektor xidmət keyfiyyətinin yüksəldilməsinə can atmalıdır"

istehlak məhsullarının və kirayə mənzillərin bahalaşması Bakıda gündəlik həyatın çətinləşməsinə səbəb olur. Bəzi ekspertlər hesab edirlər ki, bu, alıcılıq qabiliyyətinin aşağı düşməsi ilə nəticələnir.

Sosial xidmətlərə əlçatanlıq da önəmli amildir. Səhiyyə və təhsil xidmətlərinin keyfiyyəti və bərabər bölgüsü də şəhər

sakinlərinin razılığını azaldan faktorlardandır.

Ətraf mühit və hava keyfiyyətinə gəldikdə isə Bakının bəzi ərazilərində hava çirklənməsi və yaşıllıqların çatışmazlığı da indeksdə aşağı pilləyə düşməyə səbəb olur.

Müqayisə üçün qeyd etmək lazımdır ki, Tiflis (228-ci) və Moskva (211-ci) kimi şəhərlərdə son illərdə nəqliyyat sisteminə islahatların tətbiq edilməsi, yaşıl zonaların artırılması və ictimai xidmətlərə sərmayə yatırmaqla yaşayış səviyyəsinin yüksəldilməsinə nail olunub.

İrəvanın siyahıda Bakıdan sonra qərarlaşması müəyyən üstünlüklərin qorunduğunu göstərsə də, regional liderlik

iddiasında olan Azərbaycanın paytaxtı üçün bu nəticə qənaətbəxş hesab oluna bilməz. Xüsusilə 2030-cu ilə qədər milli prioritetlərdən biri olan "dayanıqlı şəhərsalma və yaşayış mühiti" istiqamətində daha çevik və məqsədyönlü addımların atılması zəruridir.

Respublikaçı Alternativ Partiyasının (ReAL) sədri, iqtisadçı Natiq Cəfərli hesab edir ki, Bakı şəhərinin digər paytaxt şəhərlərlə müqayisədə ilk nəzərəcarpan, amma təəssüf ki, xeyrimizə olmayan fərqi vahid mərkəzdən idarə olunmamasıdır. "Yeni Müsavat"a açıqlamasında ekspert bildirdi ki, Moskva, Tiflis və digər paytaxt şəhərlərdə mer institutu var: "Bir çox paytaxt şəhərdə mer institutu olduğu üçün şəhər təsərrüfatı vahid mərkəzdən idarə olunur. Bakı şəhərinin isə pərakəndəlik var. Bir çox dövlət qurumu Bakı Şəhər İcra Hakimiyyətindən (BŞİH) əlavə səlahiyyətlərə malikdir. Bu cür pərakəndəlik çox zaman xidmətin keyfiyyətinə təsir göstərməyə başlayır. Yerdə qalan vəsait isə üzvlərə yönəlməlidir. Üzvlərin sayı isə on minlərdədir. Bu qədər insana maddi imkan çatmır. Hər il eyni şəxslərə güzəştli göndəriş verilməsi isə ədalətsizlik yaradır. Əgər bölgü şəffaf aparılarsa, insan ömrü boyu bu imkandan bir, uzağı iki dəfə yararlanırlar. Məsələn, maaşı 1000 manat olan şəxs ayda 20 manat, ildə 240 manat ödəyir. Bu məbləğlə istirahət putyovkası almaq mümkündürmü? Təbii ki, yox. Hələ maaşı min manatdan az olanlar da var. Deməli, real vəziyyətdə bu yardımlardan çox az adam faydalana bilər. Lakin Səttar Mehbalıyevin dövründə eyni şəxslər - o cümlədən Tahir Kərimli - hər il bu imtiyazlardan istifadə edirdilər. Üstəlik, çox sərfəli şərtlərlə".

Ə.Həsənovun fikrincə, gömrük odur ki, yeni rəhbərlik bu praktikanı dəyişmək istəyir: "Artıq əvvəlki illərdə göndərilənlərə üstünlük verilmir. Maddi vəsait məhdud olduğu üçün bu da bəşadüşüləndir. Hətta belə qərar qəbul olunub ki, putyovkalardan AHİK tərəfindən qarşılanan hissəsi azaldılsın ki, daha çox insan bu imkanlardan yararlanılsın. Məsələn, əvvəl putyovkanın 2000 manatı varsa, bunun 1500-nü AHİK ödəyirdi, 500-ünü vətəndaş. İndi isə deyilir ki, 1000-i AHİK, 1000-i vətəndaş versin. Beləliklə, daha çox üzv faydalana bilər. Məncə, bu ədalətli yanaşmadır. Çünki bu günə qədər minlərlə dövlət qulluqçusu, müəllim, sadə işçi heç bir dəfə də putyovka ala bilməyib, ya da çox cüzi imkanlardan faydalanıb.

Əslində isə AHİK-in məqsədi putyovka paylamaq deyil.

rən amilə çevrilir. Son zamanlar xeyli iş görülməsinə baxmayaraq, böyük şəhər bələdiyyəsinin olmaması Bakının problemlərini dərinəndən həll etməyə mane olan faktora çevrilir".

İqtisadçı Eyyub Kərimli də mövzu ilə bağlı fikirlərini "Yeni Müsavat" la bölüşdü: "Bakı şəhərində Azərbaycanın digər regionları ilə müqayisədə qiymətlər müəyyən qədər bahadır. Bu da ondan irəli gəlir ki, paytaxt Bakıda əhalinin sayı respublikanın digər ərazilərindən daha çoxdur. Eyni zamanda Bakıya turist səfərləri daha çoxdur. Bu da tələb yaratdığı üçün qiymətlərə öz təsirini göstərir. Bu gün hotellərin sayı, o cümlədən ictimai-iaşə obyektlərində xidmət keyfiyyətinin ölçülməsi nəzərə alınır. Özəl sektor xidmət keyfiyyətinin yüksəldilməsinə can atmalıdır. Qiymətlərin optimallaşdırılması da məqsəduyğun olar. Bunun üçün ciddi rəqabət mühiti yaradılmalıdır. Bu istiqamətdə müvafiq addımlar atılmalıdır".

■ Nigar HƏSƏNLİ, "Yeni Müsavat"

Tahir Kərimli ilə "kurortlar nazirliyi" arasında qalmaqal: kim haqlıdır?

Hüquqşünas deyir ki, Tahir Kərimlinin göndəriş istəməyə haqqı yoxdur; "Eyni adamların illərlə "putyovka" alması ədalətsizlikdir"

"Naftalanda müalicə almağı da mənə çox görürlər? Ayıb olsun". "Tanımadığım Azərbaycan Həmkarlar İttifaqları Konfederasiyasının (AHİK) rəhbərliyinə qarşı nə qarayaxmam ola bilər? Demişəm ki, vətəndaşların 90% müraciətinə AHİK tərəfindən cavab verilmir. Başa düşürəm, onlayn qaydada olduğuna görə müraciətlər artıb. Ayıb olsun onlara! Ayıb olsun ki, vətəndaşlara cavab vermirlər. Əksinə, müsahibəmdə dedim ki, ümid edirəm, AHİK-də kadr dəyişikliyi, irəliləyişlər olar. Amma görünür ki, bunlar özləri qara yaxırlar, adlarını isə başqalarına qoyurlar".

Tahir Kərimli Pravda.az-a AHİK tərəfindən onun barəsində yerli mətbuata verilən açıqlama barədə danışarkən belə deyib.

T.Kərimli bildirib ki, ittifaq onun üçün Naftalana verdiyi göndərişdən imtina edəcək: "Mənim kimi vəzifələrdə işləmiş adamların ailələri on illərdir xaricdə ən bahalı sanatoriyalarda, başqa-başqa yerlərdə kef çəkirlər. Naftalanda müalicə almağı da mənə çox görürlər? Eybi yoxdur, mən də etiraz olaraq AHİK-in göndərişindən şəxsən imtina etmək qərarına gəlmişəm".

"Həmkarlar İttifaqları Konfederasiyasının keçmiş rəhbəri Səttar Möhbəliyevin dövründə rahat yollarla, tapşırıqla və tanışlıqla yollayışlar alıb istirahət mərkəzlərində dincəliblər. Və yeni

qaydalardan narazı qalan bəzi məmurlar "hamı necə, sən də elə" prinsipini bəyənəməyərək Həmkarlar İttifaqları Konfederasiyasının fəaliyyətinə kölgə salmağa, hamı üçün əlçatan olan yeni sistemi tənqid etməyə, qarayaxma kampaniyası aparmağa başlayıblar", - o bildirib.

Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi və Azərbaycan Həmkarlar İttifaqları Konfederasiyası tərəfindən təsdiq edilmiş qaydalara görə, Tahir Kərimli yollayışın dəyərinin 15%-ni, həyat yoldaşı isə 50%-ni ödəyib. Yollayışın ümumi dəyəri 2450 manat təşkil edib. Bu yollayışa görə Tahir Kərimli 184, həyat yoldaşı Lətifə Tahirli isə 613 manat vəsait ödəyib.

Hüquqşünas Əkrəm Həsəni

sənli "Yeni Müsavat" a açıqlamasında məsələyə aydınlıq gətirib: "Əvvəla, Tahir Kərimli hansı əsasla AHİK-dən göndəriş alıb? O, ümumiyyətlə, həmkarlar ittifaqının üzvüdülmü? Həmkarlar ittifaqları könüllü təşkilatlardır, lakin praktiki olaraq dövlət qurumlarının işçiləri, müəllimlər, tələbələr ora məcburi üzvlərdir. Üzvlük haqları isə maaş və ya təqaüddən tutulur. İmtiyazlardan isə yalnız üzvlər yararlanırlar. Mən vəkiləm, üzv deyiləm, yəni bu imkanlardan istifadə edə bilmərəm. Bəs Tahir Kərimli hansı həmkarlar ittifaqının üzvüdür? Deputatlar hansı ittifaqa daxildirlər? Milli Məclisin deputatları üçün ayrıca həmkarlar ittifaqı varmı? Əgər bu cür yanaşsaq, o zaman 125 nəfərlik

yeni bir həmkarlar ittifaqı yaranmış olur ki, bu da tamamilə absurdur. Ümumiyyətlə, dünyanın heç bir ölkəsində deputatların həmkarlar ittifaqı olmur. Çünki bu qurumlar işçilərin əmək hüquqlarının müdafiəsi üçün yaranırlar. Deputatlar isə işçi statusunda deyillər.

Lap fərz edək ki, belə bir ittifaq var. Amma Tahir Kərimli həm deputat deyil, həm də hər hansı həmkarlar ittifaqının üzvü deyil. Belə olan halda, o, hansı əsasla bu imtiyazlardan yararlanırsa?

Üzvlərin sayı və maliyyə imkanlarına gəlincə, bu pullar ittifaq üzvlərindən toplanır, həmin pullarla təşkilatın rəhbərliyi, əməkdaşları əməkhaqqı alır, binalar saxlanılır, ezamiyyə

Onun əsas vəzifəsi əmək hüquqlarını, sosial müdafiə məsələlərini qorumaqdır. Amma bu günə qədər bu sahədə ciddi təşəbbüs, hüquqi mövqe, müdafiə mexanizmi görməmişik. Təəssüf ki, təşkilat bu funksiyasını yerinə yetirməyib".

Qeyd edək ki, son günlər yollayışlar üçün yaradılan "e-ahik.az" elektron platforması ilə bağlı narazılıq edənlər var. Qeyd edilir ki, müraciət et-sələr də imtinalar gəlib. Ekspertlərə görə, prosesin elektronlaşması bu sahədə şəffaflığın artırılması məqsədi daşıyır. Bununla bərabər say-tın tam təkmilləşdirməmiş istifadəyə verilməsi insanlarda çaşqınlıq yaradıb".

İqtisadi və Sosial Araşdırmalara Yardım İctimai Birliyinin sədri Eyyub Kərimli isə təklif edir ki, özəl sektorda çalışan bəzi əməkdaşlara da yollayışlardan yararlanmaq imkanı verilməlidir.

"İndiyə qədər bu mümkün olmayıb, amma heç olmasa, bundan sonra olsun. Məsələn, QHT sektorunda çalışanlar var ki, həmkarlar ittifaqına üzvlük haqqı ödəyirlər, lakin bu imkanlardan istifadə etməyiblər. Eyni zamanda təqaüdcülərin də bu xidmətlərdən yararlanmasını asanlaşdırmaq lazımdır. Bunun üçün qaynar xətt xidmətinə daha geniş kanallar vasitəsilə əlçatanlıq təmin olunmalıdır. Çünki yaşlı insanlar onlayn qeydiyyat və digər texniki prosesdirlərdə çətinlik çəkirlər".

Qeyd edək ki, məsələ ilə bağlı AHİK-in mətbuat xidmətinə də müraciət etmişik, cavab verilərsə, yayımlanacaq.

■ Afaq MİRƏYİQ, "Yeni Müsavat"

Elan:

Dadaşov Surac İsabala oğlunun adına olan əmək kitabçası itdiyi üçün etibarsız sayılır.

ÜSAVAT

Son səhifə

N 126 (8736) 23 iyul 2025

Yuxusuzluqdan əziyyət çəkənlər nə etməlidir? - dietoloqlardan məsləhət

Ağlınız sakitləşmədikdə və bədəniniz rahatlaşmadıqda yatmaq çətindir. Amma bir sakitləşdirici içki içsəniz, yuxunuz sakit və yaxşı ola bilər. Ekspertlərin sözlərinə görə, bu içki albalı şirəsidir. Milli.Az xəbər verir ki, bu barədə tibb elmləri doktoru Samantha DeVito danışır.

"Albalı şirəsi melatonin və triptofan ehtiva edir - bu, yuxu-oyanıqlıq dövrünü tənzimləməyə və yuxunun keyfiyyətini yaxşılaşdırmağa kömək edən iki əsas birləşmədir", - deyir həkim bildirib. Mütəxəssislər vurğulayır ki, albalı təbii formada melatonin ehtiva edən nadir qidalardan biridir.

"Melatonin yuxu-oyanıqlıq dövrünü tənzimləməyə kömək edən hormondur", - deyir tibb elmləri doktoru, fəlsəfə doktoru Lauren Manaker izah edib. Bədəniniz özü melatonin istehsal etsə də, bir neçə amil onun təbii istehsalını pozula bilər: işıqın təsiri, nizamsız yuxu qrafiki, spirtli içkilər və kofein qəbulu.

"Turş albalı şirəsi qəbul etmək melatonin səviyyəsini yumşaq şəkildə artırır. Bu, müəyyən yuxu dərmanları və qidalar əlavələri ilə əlaqələndirilən yuxulu vəziyyət hissi olmadan, yatma müddətini və yuxunun ümumi keyfiyyətini yaxşılaşdırmağa kömək edə bilər", deyir materialda vurğulan. Həmçinin ekspertlərə görə, bu içki yuxunu yaxşılaşdırmaqda və beyin sağlamlığında mühüm rol oynayan güclü antioksidantlar ehtiva edir.

"Turş albalı şirəsi antosiyaninlərin - daha dərin və sakit yuxunu təşviq edə bilən antioksidant birləşmələrinin təbii mənbəyidir", deyir DeVito bildirir.

Materialda əlavə edilir ki, antioksidantlar yuxunun keyfiyyətinə və effektivliyinə mənfi təsir göstərə bilən oksidativ stressi və iltihabi azaltmağa kömək edir.

"Turş albalı şirəsi kimi antioksidantlarla zəngin qidaların qəbulu ilə oksidativ stressin azaldılması həm bərpəedici yuxunu, həm də uzunmüddətli kognitiv sağlamlığı dəstəkləyə bilər", - deyir materialda qeyd olunur.

İsti havalarda iştah niyə kəsilir?

İsti havalarda iştahın azalması bədən həddindən artıq qızmasının qarşısını almaq və susuzlaşmadan yayınmaq üçün verdiyi təbii reaksiyadır. Bu barədə rusiyalı endokrinoloq Veronika Neudaxina Lenta.ru-ya müsahibəsində danışır. Mütəxəssis izah edib ki, bu proses termorequlyasiya, hormonal və fizioloji mexanizmlərin qarşılıqlı təsiri ilə tənzimlənir.

Veronika Neudaxina bildirir ki, qida həzmi zamanı orqanizmdə daxili istilik və enerji yaranır. Havanın isti olduğu şəraitdə bədən artıq istilikdən qorunmaq üçün aclıq hissini formalaşdırır. Bu da iştahın azalmasına səbəb olur. O əlavə edib ki, isti ha-

valarda periferik (ətraf) damarlarda qan dövranı artır, lakin həzm orqanlarına gedən qan axını azalır. Bu da həzm prosesini ləngidir və nəticədə insan daha uzun müddət toxluq hiss edir. Bundan əlavə, istidə çoxlu tərləmə səbəbindən orqanizm daha çox maye qəbul edir, bu da mədənin dolu olması hissini yaradaraq iştahı azaldır.

Bağırsağ üçün ən yaxşı meyvə açıqlandı - diabet riskini də azaldır

Moruq bağırsağ sağlamlığı üçün ən ideal meyvə elan edilib. Gastroenteroloq Uill Bulseviç bu giləmeyvəni "bağırsaqlar üçün bir nömrəli qida" kimi təqdim edib. Mütəxəssislərin sözlərinə görə, sağlam həzm sistemi üçün gündəlik 25-38 qram lif qəbulu vacibdir. Lakin bu miqdarı qarşılayanların sayı olduqca azdır: kişilərin cəmi 3%-i, qadınların isə təxminən 10%-i.

Bir fincan moruqda 7 qramadək lif var. Bu meyvə C vitamini və antioksidant təsiri polifenollarla da zəngindir. Tədqiqatlar moruqun tip 2 diabet riskini azaltmağa və qan şəkərinə nəzarətə kömək etdiyini göstərir.

Bundan əlavə, moruq qıcqıra bilən karbohidratlar (FODMAPs) baxımından aşağı olduğu üçün qıcqıranmış bağırsağ sindromu (IBS) yaşayanlar üçün də münasib sayılır. Mütəxəssislər bağırsağ sağlamlığını gücləndirmək istəyənlərə moruğu rasionlarına əlavə etməyi tövsiyə edirlər. Lakin hər hansı pəhriz dəyişikliyi etməzdən öncə həkim məsləhəti almaq vacibdir.

"Wi-Fi" modemlərinin gizli casusluq qabiliyyəti üzə çıxdı

Artıq hər kəs bilir ki, müasir smartfonlar sahiblərinin həyatı haqqında çox şey öyrənməyə imkan verir. Ancaq "Wi-Fi" modemləri də potensial casus kimi qiymətləndirilir. Bu barədə focus.ua məlumat yayıb. Məlumatla görə, modem yaxınlıqda olduğunuzu müəyyən edir və ən kiçik hərəkətləri belə aşkarlaya bilir. O, hərəkət edən cisimlərlə qarşılıqlı əlaqədə elektromaqnit dalğalarının necə yayıldığını və dağıldığını təhlil edir.

Kameralar və mikrofonlardan fərqli olaraq, modemlər vizual və ya audio məlumatlar toplamır. Bunun əvəzinə, signal gücündəki dəyişikliklərdən istifadə edərək hərəkəti və hətta ürək döyüntülərini aşkar edə bilir. Nəzəri olaraq, kənardan kimse "Wi-Fi" signalınıza müdaxilə edərək hərəkətinizi izləyə və ya evdə olmadığınızı müəyyən edə bilər.

Bunları bilirsinizmi?

* Paltara yapışmış saqqızı qoparmaq üçün həmin paltar soyuducunun buzlu yerində 1 saat saxlamaq lazımdır. Əgər paltar buzlu yerə yerləşmərsə, onda saqqız yapışan yerə buz parçası qoyun.

* Gümüş əşyaları təmizləmək üçün naşatır spirtinə həmin əşyaları salmaq lazımdır, sonra soyuq su ilə yumaq və yun əski ilə qurulamaq lazımdır.

* Gümüş bəzək əşyalarını təmizləmək üçün isə onları bir parça sink və qaynar paltar sodası məhlulu tökülmüş suya salmaq lazımdır.

* Rütubət ləkəsi olan gümüş əşyaları diş məcunu ilə təmizləmək olar. Xanımların işinə yara-yacaq məsləhətlər.

* Bankanın polietilen qapağını açmaq üçün bankanın üstünə qaynar su olan qab qoymaqla açmaq olar. Beləliklə qapaq isinəcək və asan açılacaq.

* Çaydanı ərpdən təmizləmək üçün boş çaydanı isidib içinə bir stəkan suyu təzyiqlə tökmək lazımdır. 1-2 paket limon turşusu qatılmış suyu ərpli çaydanda qaynatmaq olar. 1 çay qaşığı sodanı suya qataraq, çaydanda 30 dəqiqə müddətində qaynatmaq lazımdır.

* Holland pendiri keçirdiyiniz sürtkəci təmizləmək üçün sürtkəcdən yarım çiy kartof keçirin. Bundan sonra sürtkəc rahat təmizlənəcək.

* Kartofu bişərkən xırçılılı və qırmızımtıl rəngdə olması üçün qızartmazdan əvvəl yaxşıca qurutmaq lazımdır. Bunun üçün dəsmaldan istifadə edə bilərsiniz. Daha sonra qaynar yağın içinə atmaq və qızarıncadan sonra duzlamaq lazımdır.

* Təzə kartofu təmizləmək üçün qabyuyan sunğərdən (bir tərəfi porolon, digər tərəfi kələ-kötür material olsun) istifadə edin.

* Kartofu uzun müddət saxlamaq üçün saxlayacağınız yer təmiz və quru olmalıdır. Kartofu zirzəmidə saxlayacağınız təqdirdə ventilyasiya üçün pəncərə qoymaq lazımdır. Kartofu qış fəslində 2-5 dərəcə istilikdə və 85-95% nisbi rütubət şəraitində saxlamaq lazımdır.

* Ütünüzün altını duzla təmizləyin.

* Bıçaqdan soğan iyini aparmaq lazım olduqda, bıçağı bitki yağı ilə silin.

Yeni soyutma texnologiyası: sərinkeş və kondisionerlərə artıq ehtiyac yoxdur

Tavandakı borularla qurulan innovativ soyutma texnologiyası səssiz işləməsi və aşağı enerji sərfiyyatı ilə Avropada getdikcə daha çox populyarlıq qazanır. Bu yenilik hazırda temperaturu effektiv şəkildə tənzimləyən ventilyator və kondisionerləri əvəz edir. Bu barədə "Energy Reporter" məlumat yayıb. Soyutma sistemi sadə, lakin effektiv prinsip əsasında işləyir. Soyuq havadan daha yüngül və az sıxlığa malik olan isti hava tavana qalxır, burada isə soyuq su ilə dolu borularla qarşılaşaraq tez bir zamanda soyuyur.

Bu texnologiya adətən kondisionerlərlə əlaqələndirilən daimi səs-küy və hava axını olmadan otaqda stabil və komfortlu temperatur saxlayır. Proses zamanı divarlar daha az istilik udur və bu da ümumilikdə daha sərin, rahat mühitin yaranmasına səbəb olur.

Bu cür sistemlər artıq Skandinaviya, Almaniya və İsveçrə kimi ölkələrdə geniş yayılıb. Ənənəvi sistemlərlə müqayisədə enerji sərfiyyatının 30%-ə qədər azalmasına nail olunur.

ABŞ və Fransada isə bu texnologiyanın tətbiqi yeni başlayıb və əsasən müxtəlif tipli binalarda həyata keçirilir.

Səhifəni hazırladı: SELCAN

Baş redaktor:
Nazim SABİROĞLU

e-mail adres: venimusavat@mail.ru

"Yeni Musavat"ın kompüter mərkəzində yığılıb, səhifələnilib, "Son dakika" MMC-nin mətbəəsində çap edilib. Əlyazmalar geri qaytarılmır. Müəlliflərlə redaksiyanın mövqeyi uyğun gəlməyə bilər.

Ünvan: Bakı şəhəri,
R.Rüstəmov küçəsi
2528-ci məhəllə ev 44/d
Tel: 520 01 23 (24, 25, 26, 27, 28)

Redaktor:
Emil SALAMOĞLU

Lisenzia N: B 114
SAYI: 1.500